

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bakalářská práce

2016

Simona Lipková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Simona Lipková

**Legalizace adopce dětí stejnopohlavními
páry v České republice: analýza rámců**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Simona Lipková**

Vedoucí práce: **Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

LIPKOVÁ, Simona. *Legalizace adopce dětí stejnopohlavními páry v České republice: analýza rámců*. Praha, 2016, 74 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o novele zákona o registrovaném partnerství, která upravuje možnost osvojení dětí stejnopohlavními páry v České republice. Hlavní linkou této práce bylo určit zainteresované aktéry vystupující na poli osvojování dětí stejnopohlavními páry a určit jejich rétorické rámce, které prezentují v rovině argumentů. Těchto cílů bylo dosaženo za pomoci obsahové analýzy mediálních textů a expertních rozhovorů. Teoretickou oporou pro zodpovězení těchto otázek pak byla analýza rámců, kterou na poli veřejné politiky konceptualizovali Rein a Schön a která pracuje s myšlenkou překlenutí konfliktu pomocí přerámování. Výsledkem analýzy rámců v této bakalářské práci je popis dvou soupeřících rámců, které se utkávají na úrovni veřejněpolitického fora. Díky analýze aktérů pak byli identifikováni nejvýraznější sponzoři rámců. V rámci této bakalářské práce, která byla psána pod záštitou případové studie, autorka popisuje jak vývoj na poli práv stejnopohlavních párů, tak i hlavní rámce, sponzory a jejich argumenty.

Klíčová slova

Novela zákona o registrovaném partnerství, adopce dětí stejnopohlavními páry, analýza rámců, analýza aktérů, legislativní proces v ČR.

Abstract

This bachelor thesis analyzes a novelization of the Registered Partnership Act, which regulates right to adopt the children by the same-sex couples in the Czech Republic. The main line of this thesis is to determine participating actors acting on the field of children adoptions by same-sex couples and to determine their rhetorical frameworks, which they present on the level of arguments. These goals were achieved by using the content analysis of the media texts and expert interviews. Theoretical support for answering questions set forth by this thesis was a frame analysis, which Rein and Schön conceptualized on the field of public policy. This analysis works with an idea of overcoming a conflict by reframing. Outcome of the framework analysis in this thesis is a description of two competing frames which confront each other on the level of public policy forum. Due to the analysis of the actors the most significant sponsors of the frames were identified. In this thesis which was written under auspices of the case study, author describes the development on the field of same-sex couples and main frames, sponsors and their arguments.

Keywords

Amendment to the Registered Partnership Act, Adoption of Children by Same-sex Parents, Frame Analysis, Stakeholder Analysis, Legislative Process in Czech Republic.

Rozsah práce: 119 576 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12. 5. 2016

Simona Lipková

Poděkování

Velice ráda bych poděkovala Mgr. Evě M. Hejzlarové, Ph.D. za lidský přístup, podnětné rady a připomínky a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za psychickou a morální podporu nejen během psaní této práce, ale i během celého studia, svému příteli za trpělivost a shovívavost, kterou během tohoto období projevil ve velmi vysoké míře a v neposlední řadě i všem respondentům, bez kterých by tato práce nevznikla.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií

Předpokládaný název práce: Legalizace zákona o adopci dětí homosexuálními páry

Klíčová slova: adopce, homosexualita, rodina, legislativní proces, homoparentalita

Jazyk práce: český

Vedoucí / školitel: Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.

Obor: Sociologie a sociální politika, FSV UK

Námět práce zahrnující formulaci a vstupní diskusi poznávacího problému:

Homoparentální rodiny jsou v dnešní době vnímané jakožto nová rodinná uskupení, avšak v legislativě nenajdeme žádný zákon ošetřující možnost adopce dětí gayi a lesbami. Do povědomí široké veřejnosti se pojem homoparentalita dostává v poslední době v podobě nestátních organizací, poslední velký boom ohledně homoparentality nastal na Prague Pride, kde se toto téma objevilo ve veřejných debatách a ve spolupráci s médii se tak upozornilo na problém, že toto téma je legislativou stále opomíjeno. Registrovaní partneři a manželé mají velmi podobné, v některých případech až dokonce i totožné možnosti a práva, na rozdíl od manželů však nevzniká obdoba společného jmění manželů. Tito homosexuální partneři tak mají shodné postavení jako manželé například v dědickém právu, nemají však rovné postavení v rodinných záležitostech, zejména v oblasti osvojení a pěstounské péče. Proto organizace PROUD dne 11. září 2014 předala Poslanecké sněmovně novelu zákona o adopci dětí homosexuálními páry. Cílem mé práce bude snaha o popsání situace homoparentality v České republice. Hodlám se zaměřit na vývoj, který v sobě zahrnuje formulování problému, po novelizaci zákona a snad již i zhodnocení přijatého zákona. Dále se hodlám zaměřit na hlavní aktéry v procesu legalizace tohoto zákona. Do své bakalářské práce také hodlám zahrnout výzkum veřejného mínění na právo osvojování dětí homosexuálními páry a adopci dětí z institucionální péče, jako jsou například dětské domovy.

Předpokládané metody zpracování a předběžnou strukturu práce.

Svou bakalářskou práci jsem se rozhodla zpracovat přístupem případové studie, kde se hodlám zaměřit na rozhovory s aktéry procesu legalizace zákona o adopci dětí homosexuálními páry, a to především za pomoci expertních rozhovorů.

Plánovaná struktura práce:

- 1) Úvod
- 2) Teoretická východiska
- 3) Metody
- 4) Deskriptivní část
- 5) Analytická část
- 6) Závěry

Výzkumné otázky a hypotézy

Mezi mé výzkumné otázky a hypotézy hodlám zařadit:

- Jací aktéři se skrývají za procesem tvorby novely zákona o adopci dětí LG komunitou?
- Jaká práva na poli adopce náleží heterosexuálním rodinám a jaká homosexuálním?
- Jaké argumenty nalezneme u zastánců toho zákona a jaké u odpůrců?
- (V případě schválení zákona o homoparentální adopci) Jak se argumenty obou stran, zastánců a odpůrců, zpětně promítají v přijatém zákoně?
- Nakolik je přijatý zákon efektivní? Bude potřeba jistá modifikace politiky?

Orientační seznam literatury

COLEBATCH, H. Úvod do policy. 1. vyd. Překlad Marek Salaquarda. Brno: Barrister, 2005.

JANOŠOVÁ, Pavlína. Homosexualita v názorech současné společnosti. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000.

MATĚJČEK, Zdeněk. Osvojení a pěstounská péče. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2012.

TOMEŠ, Petr. Britské listy: Adopce dětí homosexuálními páry se ve světě považuje za zcela normální. [online]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/51232.html>

VESELÝ, A., NEKOLA, M. Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-75-5

PIERCE, Jonathan. Social Construction and Policy Design: A Review of Past Applications. The Policy Studies Journal, 2014, Vol. 42

Obsah

ÚVOD	3
1 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	5
1.1 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	5
1.2 KLÍČOVÁ SLOVA	6
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	7
2.1 AKTÉŘI VEŘEJNÉ POLITIKY	7
2.2 RÁMCE	8
2.2.1 <i>Hodnoty a přesvědčení aktérů</i>	8
2.2.2 <i>Analýza rámců</i>	9
2.2.3 <i>Různé náhledy na teorii rámců a jejich analýzu</i>	10
2.2.4 <i>Analýza rámců dle Reina a Schöna</i>	10
2.2.5 <i>Typologie rámců</i>	11
3 METODOLOGIE	12
3.1 VÝZKUMNÝ DESIGN	12
3.1.1 <i>Případová studie</i>	12
3.2 SBĚR DAT	13
3.2.1 <i>Výběr respondentů</i>	13
3.2.2 <i>Přehled respondentů</i>	13
3.2.3 <i>Scénář rozhovorů</i>	15
3.3 ANALÝZA DAT	16
3.3.1 <i>Použité metody</i>	16
3.3.1.1 <i>Obsahová analýza</i>	16
3.3.1.2 <i>Analýza aktérů</i>	18
3.3.1.3 <i>Analýza rámců</i>	19
4 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE	22
4.1 SYSTÉM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČR	22
4.2 SPECIFIKA SYSTÉMU NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE VE VZTAHU KE STEJNOPOHLAVNÍM PÁRŮM	25
5 LEGISLATIVNÍ PROCES PROJEDNÁVÁNÍ NÁVRHU ZÁKONA	26
6 STEJNOPOHLAVNÍ PÁRY JAKOŽTO CÍLOVÁ SKUPINA VEŘEJNÉ POLITIKY	29
6.1 POSLANECKÝ NÁVRH ZÁKONA O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ Z ROKU 2005	29
6.1.1 <i>Znění zákona o registrovaném partnerství</i>	30
6.2 SNAHY O NOVELIZACI ZÁKONA O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ	31
6.3 NÁZOR ČESKÉ SPOLEČNOSTI NA ADOPCI DĚTÍ V RÁMCI STEJNOPOHLAVNÍCH RODIN	33
6.3.1 <i>Šetření CVVM „Naše společnost“</i>	33
6.3.2 <i>Šetření STEM/MARK</i>	34

7	ANALÝZA AKTÉRŮ	36
7.1	RYCHLÁ ANALÝZA AKTÉRŮ	36
7.1.1	<i>Primární a sekundární dělení aktérů</i>	38
7.1.2	<i>Postoje a pozice aktérů</i>	38
8	ANALÝZA RÁMCŮ	46
8.1	PREZENTOVANÝ PROBLÉM, ARGUMENTACE A HODNOTY	46
8.2	SPONZOŘI RÁMCŮ	51
8.3	VÝSLEDNÝ PŘEHLED SOUPEŘÍCÍCH RÁMCŮ	54
	DISKUZE	59
	ZÁVĚR	60
	SHRNUTÍ	62
	POUŽITÁ LITERATURA	63
	SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK, SCHÉMÁT A GRAFŮ	69
	PŘÍLOHY	70

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na téma, které je převážně v politické sféře hojně diskutované, přesto však nepříliš podrobně zmapované, a to téma homoparentality¹. Obecně lze konstatovat, že veřejnost vnímá homoparentální rodiny jako relativně „nové“ rodinné uskupení, o jehož existenci neměla dříve povědomí, a to jednak z důvodu minimální mediální viditelnosti, a jednak z důvodu, že gay a lesbické páry mají možnost registrovaného partnerství v České republice teprve od roku 2006, a momentálně není v platnosti žádný zákon, který by upravoval osvojování dětí stejnopohlavními páry. Jako další faktor bych uvedla i skutečnost, že tento stav, tedy dva partneři/partnerky stejného pohlaví a dítě, je do značné míry velmi kontroverzní a není tomu tak dávno, kdy toto téma bylo ve společnosti tabuizováno. Poslední dobou se však do povědomí společnosti tento institut dostává díky několika nestátním organizacím a neformálním sdružením, které prostřednictvím médií seznamují širokou veřejnost s aktuálními problémy gayů a leseb, a některé z akcí na podporu homosexuality se staly velmi diskutované (například nejznámější světový festival homosexuálů Gay Pride, či jeho česká odnož Prague Pride).

Přestože je na registrované partnery nahlíženo téměř totožně jako na manžele, můžeme identifikovat rozdíl v oblasti práva rodinného, a to konkrétně v otázce osvojování a svěření dítěte do pěstounské péče. Dle aktuálního znění občanského zákoníku a zákona o registrovaném partnerství je registrovaným partnerům zakázána jakákoliv forma náhradní rodinné péče. Dítě může být svěřeno do společné pěstounské péče společným pěstounům, ale pouze za předpokladu, že je tento pár sezdán jako pár manželský, čímž legislativa vylučuje jakoukoliv šanci o pěstounství registrovanými partnery, avšak jistým paradoxem je, že samostatným pěstounem se může stát dle zákona i homosexuál či lesba. Obdobné omezení existuje i v úpravě osvojení, kdy se osvojitelé mohou stát manželé nebo jeden z manželů, nikoliv však registrovaní partneři. Toto omezení se vztahuje rovněž na osvojování biologických dětí partnera/partnerky, což v důsledku může vést k situacím, kdy po smrti biologického rodiče nemá jeho homosexuální partner/partnerka zákonné právo na výchovu dítěte zesnulého partnera, a to následně může skončit v dětském domově.

¹ Rodina, kterou tvoří rodiče stejného pohlaví a dítě či děti.

Tento stav měl za následek předložení novely zákona o registrovaném partnerství, a to v září roku 2014. Předkladatelkou novely byla poslankyně Ing. Radka Maxová ze strany ANO, která tak Poslanecké sněmovně předložila návrh modifikace zákona umožňující osvojení biologického dítěte partnera, což by mělo za následek vznik právního rámce v otázce výchovy dětí stejnopohlavními páry. Tato novela zákona měla silnou odezvu jak u podporovatelů, tak i u opozice.

Jakožto hlavní cíl své práce jsem si vytyčila určení rámců, které spolu soupeří na poli adopce dětí stejnopohlavními páry, určení argumentů, které tyto rámce prezentují, a identifikaci nejvýraznějších sponzorů, kteří v daných rámcích vystupují. Tato bakalářská práce bude využívat konceptu, který je na poli veřejné politiky užíván sporadicky a to analýzy rámců, kdy tento koncept využiji v rámci dané novely zákona.

V úvodní části se tato bakalářská práce zabývá teoretickým vymezením přístupů k analýze rámců, převážně konceptualizací, kterou prezentují Rein a Schön. Dále v této části vymezím i další termíny a koncepty, se kterými v rámci práce pracuji. Následuje metodologická část, kde se nalézají informace o aktérech a metodách, díky kterým jsem získala potřebné informace k analýzám provedeným v této práci. Následuje kapitola, ve které jsou vymezené typy osvojování dětí v České republice, a kapitola, která popisuje současnou situaci „právního vakua“ v oblasti adopce dětí stejnopohlavními páry a novelu zákona o registrovaném partnerství. Poté již následují kapitoly s konkrétními analýzami: rychlou analýzou aktérů, která má za cíl určit sponzory, kteří se angažují v daných rámcích a následně již zmíněnou analýzu rámců. Výsledky těchto analýz se pokusím potvrdit či vyvrátit na základě polostrukturovaných expertních rozhovorů.

1 Cíle a výzkumné otázky

Na následujících řádcích jsou uvedené cíle a výzkumné otázky (1.1), které jsem si vytyčila za cíl zkoumání. Výzkumné otázky jsou podmnožinou cíle výzkumu – tedy celkové vize výzkumníka na podobu celé práce a mají za úkol cíl či cíle konkretizovat a udat rámec celé práce tím, že na cíle výzkumu navazují (Bryman in Veselý, 2011: 33-34). Dále zde uvádím klíčové termíny (1.2), které prostupují prací, a u kterých hrozí možnost rozdílné interpretace.

1.1 Cíle a výzkumné otázky

V rámci této práce jsem vytyčila dva výzkumné cíle, které se zaměřují jak na současný právní stav daného problému, tak i na aktéry a hlavní rámce, jež spolu na poli daného problému soutěží.

V první řadě je to cíl popsat situaci adopce dětí v České republice, kdy budu vycházet z právního ukotvení náhradní rodinné péče dle občanského zákoníku. Dále se budu zabývat pokrokem v oblasti práv stejnopohlavních párů, kde popíši pokrok od zákona o registrovaném partnerství až k novele zákona o registrovaném partnerství a pokroky v rámci schvalování této novely do dubna 2016. V této části bude zahrnuto studium provedených šetření veřejného mínění na téma adopce dětí stejnopohlavními páry.

Další výzkumný cíl je již orientován na mou hlavní analýzu provedenou v rámci této práce, tedy na analýzu rámců. V rámci tohoto cíle se zaměřím na aktéry, které lze identifikovat na poli daného problému, pokusím se identifikovat konkrétní rámce, které tyto aktéři prezentují, spolu s morálními hodnotami a argumenty.

- 1) Výzkumný cíl: Popsat situaci a legislativní ukotvení a postoj veřejnosti v oblasti osvojování dětí stejnopohlavními páry v ČR.
 - Jak je v ČR právně ukotvena/neukotvena možnost náhradní rodinné péče obecně a jaká práva/omezení z toho vyplývají pro stejnopohlavní páry?
 - Jaký pokrok zaznamenala novela zákona o registrovaném partnerství v posledních letech v ČR?
 - Jakým způsobem je nahlíženo na adopci dětí stejnopohlavními páry českou společností?

- 2) Výzkumný cíl: Identifikovat jednotlivé rámce, jež spolu soutěží/soutěžily na poli adopce dětí stejnopohlavními páry.
- Jací aktéři vystupují na poli novely zákona o registrovaném partnerství?
 - Jaké rámce vytvářejí/využívají hlavní oponenti této novely a jakými argumenty jsou tvořeny konkrétní rámce?
 - Jaké rámce vytvářejí/využívají podporovatelé této novely a jakými argumenty jsou tvořeny konkrétní rámce?
 - Jakým způsobem jsou prezentovány rétorické rámce oponentů a podporovatelů?

1.2 Klíčová slova

Homoparentální rodina je rodina, kterou tvoří rodiče stejného pohlaví a dítě či děti. Další označení, které můžeme najít, je gay-lesbické či homosexuální rodinné uspořádání. Avšak vzhledem k faktu, že tato označení mohou evokovat to, že jsou všichni členové rodiny gayové/lesby, což je zavádějící, a že tato označení (zejména výraz „homosexuální“) zdůrazňují sexualitu jako hlavní definiční znak daných jedinců, což je opět nepřesné, operuji v této práci s označením homoparentální rodina.

Tradiční model rodiny v této práci využívám jakožto označení pro rodinu, která je složena z rodičů opačného pohlaví a dítěte/děti. Tento pojem v sobě také částečně skrývá rozdělení genderových rolí muže a ženy, kdy je muž „hlavou rodiny“ a obstarává finance, žena naopak působí v domácnosti, kde se stará o děti a blaho partnera.

Aktérem označuji osobu, která má pravomoc a dostatek moci, aby ovlivnila proces implementace zákona, či ovlivnila jeho výslednou podobu. S tímto pojmem pracuji více v kapitole 2.1.

Hodnoty jsou vědomé, či nevědomé představy o žádoucích jevech, ideje týkající se toho, co je správné alespoň pro část populace. Také je to odůvodnění lidských pohnutek a způsobu chování (Jandourek, 2012: 99).

2 Teoretická východiska

Za hlavní osu mé bakalářské práce bych označila svůj druhý cíl (viz 1.1), který se zaměřuje na identifikaci jednotlivých rámců, jež spolu soupeří v oblasti homoparentálního rodičovství v České republice. Abych mohla tento cíl naplnit, je třeba si nejdříve vymežit aktéry, kteří v dané problematice vystupují. Proto zde v rámci teoretického ukotvení své bakalářské práce hodlám vymežit, co nebo kdo to aktér je, a jakou funkci na poli veřejné politiky zastává (2.1). Dále se v této kapitole budu věnovat rámcům a jejich konceptualizaci (2.2).

2.1 Aktéři veřejné politiky

Veřejná politika není pouhým výsledkem působení státních institucí, které „vytvářejí veřejnou politiku“, naopak se v tomto procesu angažuje velké množství aktérů, které je potřeba brát v rámci veřejněpolitické analýzy v potaz.

Pokud chceme zkoumat určitou problematiku zapadající do sféry veřejné politiky, musíme si uvědomit, že jeden z nejdůležitějších pojmů je právě pojem aktér. Aktér veřejné politiky je takový jedinec, či skupina (ať již formální, či neformální), který má zájem a moc na ovlivnění definování problému, tvorby a následné implementace politiky (Potůček, Pavlík a kol., 2015: 62).

Nejčastěji se objevuje dichotomie dělící aktéry na politické a nepolitické, kdy se za politického aktéra označuje instituce, jako je vláda (obdobné označení pro politického aktéra je institucionalizovaný aktér), který má regulativní kompetence v rámci správního systému (Říchová a kol, 2015: 21). Naopak nepolitický aktér, označován také jako individuální aktér (neinstitutionalizovaný aktér), v rámci svého působení nedisponuje žádnými exekutivními kompetencemi (Ibid.: 21).

Další dělení, se kterým se velmi často můžeme setkat, a které rozpracovali Howlett a Ramesh, je rozdělení aktérů do tří skupin – státní aktéři, sociální aktéři a političtí aktéři (Darmopilová in Potůček, Pavlík a kol., 2015: 62).

Sociální (nestátní) aktéři hrají velkou roli převážně v prvotní fázi, kdy dochází k rozpoznávání daného problému, jeho vymezení a následně k nastolování agendy (Říchová a kol, 2015: 21). Tyto skupiny, kam se řadí mimo jiné zájmové skupiny, své cíle a zájmy prosazují za pomoci tlaku vyvíjeného na státní aktéry, stejně tak jako získáváním podpory od široké veřejnosti (Ibid.: 21). Pojem politický aktér zahrnuje jak vládu, tak instituce, které se nějakým způsobem podílejí na politickém procesu řešení

nastolených problémů. (Ibid.: 22). Není to tak, že by existoval vždy pouze jeden politický aktér, který by mohl být spojován s konkrétní politikou (Ibid.: 23). Do státních aktérů se řadí jak jmenovaní úředníci, tak i volení zástupci (Potůček, Pavlík a kol., 2015 62).

2.2 Rámce

Rámce jsou často označovány za schémata, kdy si lidé „vytváří určitá obecnější kognitivní schémata, jejichž prostřednictvím vnímají, označují, interpretují a organizují vjemy a události, které zažívají, a dávají jim význam“ (Veselý, 2009: 145). Jejich analýza (*frame analysis*) umožňuje pochopit výzkumníkovi rámce, jež jsou užití při debatách či při konfrontacích mezi aktéry. Díky analýze, při které dochází k rozebrání výroků aktérů a následnému konstruování názorů vybraných aktérů, jsme schopni pochopit provedené rozhodnutí aktérů či jejich postoj k danému problému. Tato analýza se používá u veřejněpolitického problému budícího jistou kontroverzi.

V následujících podkapitolách se budu zabývat relevancí zkoumání subjektivních faktorů ve veřejné politice (2.2.1), definováním analýzy rámců (2.2.2), vymezením různých přístupů k analýze rámců (2.2.3), konceptualizací, kterou představili Rein a Schön (2.2.4) a následně typologií rámců (2.2.5).

2.2.1 Hodnoty a přesvědčení aktérů

„Tradiční učebnice policy analysis se prakticky vůbec nezabývaly subjektivními faktory působícími na analýzu a tvorbu politiky“ (Veselý, 2009: 143). Tyto faktory jsou již od počátku této vědy opomíjeny a v případě, že během tvorby politiky vyvstanou různé problémy či neúspěchy, tak se řešení těchto problémů přisuzuje převážně metodologii. Pravidelně se udává potřeba větší kvality zkoumaných dat, či lepší metodologie při jejich sběru. Avšak při řešení kontroverzních témat jistý neúspěch vyplývá spíše z toho, že nebyly brány v potaz hodnoty a přesvědčení, které tyto situace rámcují (Ibid.).

Z toho explicitně vyplývá, že by se analytik měl zabývat nejen měřitelnými faktory (takzvaná tvrdá fakta), jako například mírou nezaměstnanosti, ale i postojem lidí a jejich hodnotami. Konkrétně se tedy jedná o (1) zjištění hodnot a preferencí lidí, (2) jejich vnímání způsobu fungování společenských jevů, (3) rámců, ve kterých uvažují a (4) jejich interpretaci konkrétních událostí (Ibid.: 143-144).

Ačkoli se mnoho analytiků snaží při svém zkoumání do jisté míry postihnout i hodnoty a morální východiska, používají k tomu jen velmi omezené množství vhodných nástrojů, nejčastější je využívání výzkumů veřejného mínění, které však nedokážou pojmut celou škálu subjektivních hodnot (Ibid.: 144).

2.2.2 Analýza rámců

Analýza rámců je přístupem, který je v nejhodnější míře užíván převážně na poli sociologie a mediálních studií, kde se střetávají různé metodologické přístupy, které převážně vycházejí z práce Goffmana (Köning in Veselý, 2009: 145). Určit jednu zastřešující definici teorie rámců je velmi obtížné, jelikož se na vědeckém poli objevuje velký počet různých přístupů a interpretací.

I přes fakt, kterým je roztržštěnost v pojetí rámců a analýzy rámců, se však objevují jisté shodné prvky, které můžeme identifikovat ve většině konceptualizací. Tyto navzájem si podobné prvky dávají ve výsledku jistou charakteristiku, která je relevantní pro tuto práci.

Rámcování můžeme obecně charakterizovat jako schopnost aktéra ovlivnit myšlení a jednání dalších aktérů. K tomuto stavu však nedochází pomocí síly, slibů, či zastrásování, ale naopak pojetím debaty – tento aktér je schopen zvýšit svou kredibilitu a umocňuje svou pozici, což má za následek zohledňování preferencí tohoto aktéra (Entman in Kalvas, Váně, Štípková, Kreidl, 2012: 6-7). K této debatě dochází na úrovni argumentů, kterými daný aktér prezentuje zastupovaný rámeček. Tyto rámce pak „spojují a zvýrazňují, co je relevantní a co je irelevantní – co je uvnitř rámce a co zůstává vně“ (Snow, Vliegthart, Corigall-Brown in Morávek, 2011: 112).

V této práci se tedy budu pokoušet identifikovat to, jak je daný problém adopce dětí stejnopohlavními páry strukturovaný, a to za pomoci identifikace rozdílných názorů a postojů aktérů. Velké množství lidí, přestože vyznávají shodné základní hodnoty, se liší právě v postoji k danému problému. Tuto názorovou roztržštěnost můžeme vnímat i u lidí, kteří mají jinak shodné politické preference (Veselý, 2009: 147).

V dnešní době se k analýze rámců používají tři různé postupy (Köning in Veselý, 2009: 147). První postup se zaměřuje na intuitivní vnímání výzkumníka, kdy se využívají převážně jeho interpretační schopnosti. Největší nevýhodou tohoto postupu je však netransparentnost a velmi často je z vědeckých metod vyčleňován (Veselý, 2009: 147). Dalším přístupem je zde identifikace „konceptuálních a lingvistických charakteristik“ a kódování dat, které je uskutečněné za pomoci

vícerozměrného škálování (de Vreese et al in Veselý, 2009:148). Třetím postupem je analyzování klíčových slov, díky čemuž může výzkumník analyzovat velké množství dat. Na základě těchto postupů vznikly konceptualizace, které kombinují kvalitativní a kvantitativní analýzy (Ibid.: 148).

2.2.3 Různé náhledy na teorii rámců a jejich analýzu

Kořeny této teorie můžeme vystopovat do počátku 70. let 20. století, kdy se rámování spojovalo s výkladem médií a informací, jež poskytovala. V této době přichází Erving Goffman se svou teorií rámců, kde rámce označuje jakožto interpretační schémata, díky kterým jsou lidé schopni porozumět a určit události jak v jejich životním prostoru, tak v prostoru celého světa (Goffman in Vybíral, 2015: 17).

Za hlavní tvůrce teorie rámování však můžeme považovat autory Snowa a Benforda, kteří ukotvili teorii rámců v sociálních vědách, což mělo za následek vznik rámců kolektivního jednání. Tito výzkumníci přicházejí s charakteristikou rámců, která se zaměřuje na kulturní a sociální faktory, což jsou faktory, které mají vliv na kolektivní jednání, kdy je předmětem zkoumání spojení těchto faktorů s protestními akcemi, či účastí v různých společenských hnutích (Hrubeš, 2009: 13). Ačkoliv definice rámců není nikterak teoreticky sjednocena, najdeme v každé definici jisté shodné charakteristiky, jelikož jsou rámce brány jakožto jisté mantinely, či myšlenkové struktury, které se postupem času a díky informacím, které jedinec v průběhu času dostává, vyvíjí a vytváří tak velmi rozmanitou strukturu (Tabery, 2009). Analýza rámců se mimo jiné využívá také pro strukturování problému, kdy za pomoci navržených ukazatelů máme možnost komplexně poznat problém (Morávek, 2011: 105).

Avšak nejznámější teorie, která definuje rámce a se kterou se můžeme setkat, je spojována se jménem R. M. Entman, který tímto pojmem označoval výběr aspektů reality. Tyto aspekty jsou pak zdůrazňovány, což nakonec vyústí v materiál, který podporuje náš úhel pohledu na problematiku. Entman rozložil rámec na čtyři jednotlivé komponenty: „definici problému, kauzální interpretaci, morální hodnocení a/nebo návrh řešení“ (Entman in Kalvas, Váně, Štípková, Kreidl, 2012: 6-7).

2.2.4 Analýza rámců dle Reina a Schöna

Rein a Schön jsou považováni za průkopníky analýzy rámců na poli veřejné politiky, kteří dali vzniknout konceptualizaci vhodné pro daný obor. Z tohoto důvodu budu tedy v této práci vycházet z jejich vymezení, respektive z konceptualizací Morávka (2011)

a Hejzlarové (2012), kteří částečně vycházejí z pojetí analýzy rámců dle Reina a Schöna.

Rein a Schön považují rámec za „silný a generický narativ, který je vodítkem pro analýzu i opatření v praxi. Takovýto narativ obsahuje zároveň diagnostický i preskriptivní příběh, který nám v dané tematické oblasti říká, co je třeba napravit a jak by to mělo být napraveno“ (Kabele in Morávek, 2011: 113). Východiskem celé analýzy je pak určení jednoho z typů konfliktů – neshody, kdy k jejímu překlenutí stačí diskuze (policy disagreement), a již neschůdné situace, kdy již není možné najít společnou řeč, ať již kvůli rozdílnosti rámců a jejich argumentů, či nedostatečnou reflektivností (controversies) (Schön, Rein 1994: 3-4). Jelikož vidí rámce jakožto soubor očekávání, víry a chápání dění kolem nás, což každý z aktérů vnímá odlišným způsobem, je velmi obtížné naslouchat argumentům zastánců opačného názoru, zvláště pak když se rámce nacházejí ve stavu neschůdné situace, kontroverze. V tomto případě je velmi těžké najít jakýkoliv názorový „průnik“, na jehož úrovni by se dal daný problém řešit, jelikož opoziční rámce nejsou ochotny brát v potaz argumenty ostatních rámců (Ibid.: 34).

2.2.5 Typologie rámců

Rein a Schön přicházejí s teorií, že každý rámec v sobě uchovává jistý fakt, hodnotu, či zájem a rozdělili je tak na rámce rétorické a akční, kdy rámce rétorické obsahují teorie pomáhající s obhajobou postupu na poli politických debat, definují daný problém či vypovídají o postoji aktérů k problému, zatímco akční rámce se naopak zaměřují na praxi, na uplatňování moci (Morávek, 2007: 22-23).

Obdobné vymezení nabízí i Claes de Vreese, který také rámce rozdělil do dvou skupin, a to na rámce specifické a rámce obecné. Specifické jsou konkrétní rámce, které se vztahují pouze k jednomu tématu, a tím pádem jsou nepoužitelné v jiném kontextu. Rámce obecné jsou naopak strukturovány tak, že téma přesahují, a tak se dají aplikovat i na rozdílná témata (Šašek, Tejkalová, 2013: 189).

Ve své práci se budu zabývat rámcem rétorickým, který sleduje diskurz diskuze, neboli to, jak je daný problém diskutován, a rámcem specifickým, který se věnuje jednomu konkrétnímu problému.

3 Metodologie

V této kapitole pojednávám o zvoleném designu zaštiťujícím mou bakalářskou práci (3.1.2), způsobu výběru respondentů, jejich přehledu a scénáři proběhlých rozhovorů (3.2) a následně zde popisuji metody, které jsem využila k analýze dat (3.3).

3.1 Výzkumný design

Nežli začneme přemýšlet nad výzkumným designem zaštiťujícím práci, je třeba si uvědomit, jakého charakteru bude výzkumná část práce, zda kvalitativního či kvantitativního. Tyto dva přístupy se liší především způsobem sběru dat a velikostí vzorku, který se využije v rámci analýzy (Veselý a Nekola, 2007: 149).

Kvantitativní výzkum se zabývá zkoumáním fenoménů, jako je například postoj, u kterých se na základě měření vyvrací či potvrzují předem určené hypotézy. Tento přístup operuje s velkým vzorkem dat (Ibid.: 150). Naopak kvalitativní výzkum se pokouší získat hlubší vhled do problému, získat komplexní informace ohledně studovaného problému a pochopit nuance. V tomto případě se nejčastěji používají hloubkové rozhovory (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007: 13-14).

V této práci budu vycházet jak z kvalitativního, tak z kvantitativního přístupu. Za účelem svého cíle určit soupeřící rámce provedu několik polostrukturovaných expertních rozhovorů, kdy se pomocí indukce, tedy pomocí vyvození závěru na základě získaných informací, pokusím identifikovat existující sémantické vztahy. Tyto expertní rozhovory doplním obsahovou analýzou mediálních textů.

3.1.1 Případová studie

Za výzkumný design zaštiťující mou bakalářskou práci jsem určila případovou studii, která je označována za jeden ze základních výzkumných designů. Jejím smyslem je podrobné zkoumání a porozumění konkrétnímu jevu či fenoménu, zaměřuje se na detail, díky čemuž je výzkumník schopen pochopit komplexní a složité jevy (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007: 97). Jedná se o metodu splňující cíle kvalitativního výzkumu, jelikož „zkoumá současné fenomény do jejich hloubky v jejich skutečném kontextu, zvláště v případě, kdy nejsou hranice mezi fenoménem a jeho kontextem zcela jasné“ (Yin 2009 in Olecká, Ivanová, 2010: 63). Případová studie se snaží porozumět problému v jeho přirozeném prostředí, případ je vždy součástí celku, nehodnotí každý případ zvlášť. Jak jsem již zmínila výše, jedná se o design spadající do kvalitativního

výzkumu, a to i díky faktu, že využívá více informačních zdrojů a metod sběru dat, jako jsou například obsahové analýzy a rozhovory. Dle Basseye vystihuje případovou studii to, že my, jakožto výzkumníci, jsme v centru dění (Basseye in Švaříček, Šedřová a kol., 2007: 99).

3.2 *Sběr dat*

Ve své práci budu pracovat s vícero zdroji, které využiji k provedení analýz – obsahové analýzy mediálních textů, rychlé analýzy aktérů a analýzy rámců. V rámci této kapitoly se však budu věnovat sběru dat, který jsem uskutečnila prostřednictvím expertních rozhovorů, kdy je hlavním cílem prozkoumat znalosti a vědění daných expertů. Expertní rozhovory se užívají převážně při zkoumání rozhodovacích postupů (Hendl 2005: 189). Konkrétním analýzám a jejich popisům se budu následně věnovat v podkapitole 3.3.

3.2.1 Výběr respondentů

Respondenty jsem pro účely této bakalářské práce vybírala na základě vlastního úsudku, kdy jsem za pomoci studia mediálních textů vybírala aktéry, kteří se výrazněji angažují v daném problému. Oslovila jsem zástupce politických stran, které výrazněji vystupují na poli daného problému, konkrétní poslance, kteří se angažují v problematice adopce dětí stejnopohlavními páry, a zástupce sdružení. Mým prvotním cílem bylo udělat rozhovor se stejným počtem zástupců rozdílných rámců a zástupců různých politických stran, od čehož jsem záhy upustila. návratnost s vyjádřením, ať již pozitivním či negativním, byla v mém případě velmi nízká. I přesto jsem však realizovala šest expertních rozhovorů.

3.2.2 Přehled respondentů

Se všemi svými respondenty jsem navázala kontakt pomocí emailové korespondence, kdy jsem se na ně obrátila s prosbou o rozhovor na dané téma pro mé studijní účely, výjimku tvoří jeden z respondentů, Martin Pánek, na kterého jsem dostala kontakt přes svého přítele.

Prvním respondentem, se kterým jsem provedla expertní rozhovor na téma novely zákona o registrovaném partnerství, je již zmiňovaný Martin Pánek ze strany Svobodných. Strana Svobodných nefiguruje jakožto výraznější aktér na poli dané problematiky, sám Pánek se vyjádřil, že se v jejich straně objevuje názorová roztržičnost vůči tomuto tématu. Rozhovor jsem přesto absolvovala, z části jsem tento

rozhovor brala jako pilotáž, která posloužila pro následnou úpravu tematických okruhů a otázek v rámci dalších rozhovorů.

Druhým respondentem, se kterým jsem vedla rozhovor, je Jiří Dolejš z Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), který je jedním z hlavních aktérů podporovatelů novely zákona o registrovaném partnerství. Setkali jsme se v Poslanecké sněmovně České republiky a délka nahrávaného rozhovoru byla dvacet minut.

Další respondentkou, se kterou jsem expertní rozhovor povedla osobně, je Soňa Marková z KSČM. Také tato poslankyně vystupuje jako jeden z hlavních aktérů dané problematiky. Rozhovor se odehrál na půdě Poslanecké sněmovny České republiky a trval třicet minut.

Další dva respondenti, Radan Šafařík a Lucia Zachariášová, jsou příslušníci Strany Zelených. S touto stranou pracuji v rámci své bakalářské práce z toho důvodu, že spolu s KDU-ČSL to jsou jediné dvě strany, které nejsou názorově roztržštěné - Strana Zelených vydala prohlášení o svém stanovisku, ve kterém podporuje adopci dětí homosexuálními páry. Rozhovor s Radanem Šafaříkem trval dvacet minut a byl veden v sídle Strany zelených, rozhovor vedený s Luciou Zachariášovou trval třicet tři minut a odehrál se v Café V Lese.

Mým šestým respondentem byl Zdeněk Sloboda, kromě jiného jednatel Platformy pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu (PROUD). Tento rozhovor trval hodinu a třicet minut a byl uskutečněn v Kavárně Creperie.

V následující tabulce je seznam respondentů, se kterými proběhly expertní rozhovory pro výzkumné účely této bakalářské práce. Medailonky jednotlivých aktérů s podrobnějšími informacemi jsou uvedeny v příloze této bakalářské práce.

Tabulka 1: Seznam respondentů

Jméno respondenta	Stranická příslušnost
Martin Pánek	Svobodní
Jiří Dolejš	KSČM
Soňa Marková	KSČM
Radan Šafařík	Strana Zelených
Lucia Zachariášová	Strana Zelených
Zdeněk Sloboda	Proud

Zdroj: autorka

3.2.3 Scénář rozhovorů

Jak jsem již uvedla výše, v rámci své bakalářské práce jsem provedla šest polostrukturovaných expertních rozhovorů. Vzhledem k mému cíli určit soupeřící rámce na poli adopce dětí stejnopohlavními páry a určit hlavní argumenty, ze kterých jsou tyto rámce utvořeny, či kterými jsou prezentovány, jsem vytvořila několik tematických okruhů, do kterých jsem následně zasadila otázky. Tematické okruhy otázek jsou:

- 1) Postoj k homosexualitě
- 2) Vnímání rodinného uzpůsobení
- 3) Vnímání práv homosexuálů
- 4) Postoj k novele zákona
- 5) Politický dopad na aktéra

V rámci prvního okruhu „postoj k homosexualitě“ jsem zkoumala, jak daný aktér vnímá a definuje homosexualitu. Druhý tematický okruh se zaměřoval na definování rodiny, její funkce, na důležité prvky ve výchově dětí a na srovnání homoparentální rodiny s tradičním modelem. Tematický okruh „vnímání práv homosexuálů“ se zaměřoval na zjištění postoje v dosavadním vývoji práv a případně predikci vývoje do budoucna. Otázkami mířenými na postoj aktéra k novele zákona o registrovaném partnerství jsem zjišťovala, ke které straně se daný aktér přiklání, a jakými argumenty daný rámec prezentuje. V rovině „politický dopad na aktéra“ jsem zjišťovala mimo jiné vliv zastávaného rámce na volitelnost.

Při rozhovoru se Zdeňkem Slobodou se struktura expertního rozhovoru lišila, u tohoto aktéra jsem se zaměřovala mimo jiného na proces vzniku novely zákona o registrovaném partnerství a postupu, který tato novela zaznamenala. Ovšem i zde zazněly obdobné otázky, jako v předchozích případech.

3.3 *Analýza dat*

K analýze sebraných rozhovorů budu využívat jejich doslovné přepisy. Přepisy, záznamy rozhovorů, ani informované souhlasy nejsou součástí práce, lze je však poskytnout na vyžádání. Tyto rozhovory budu kódovat dle kategorií, které jsem vytvořila v rámci obsahové analýzy, a které jsou uvedeny v podkapitole 3.3.1.1, a následně je využiji jako podklad při identifikaci argumentů jednotlivých rámců, spolu s výpověďmi, které identifikuji v mediálních textech.

Výpovědi aktérů z rozhovorů, které využiji při psaní, budu citovat následujícím způsobem: (jméno respondenta, rok rozhovoru), mírně odlišnou citační formu budu využívat u citování mediálních textů: (autor článku/název článku, rok vydání), či u citování výpovědí aktérů z mediálních textů: (aktér in autor článku/název článku, rok vydání).

3.3.1 Použité metody

V této části popíši metody, které využiji v rámci své práce, konkrétně tedy obsahovou analýzu mediálních textů, kdy budu čerpat z mediálního archivu Newton media, rychlou analýzu aktérů, při které využiji konceptualizaci Veselého a Nekoly (2007), a v neposlední řadě analýzu rámců, kde využiji kombinaci předpisu rétorických rámců dle Morávka (2011) a Hejzlarové (2012).

3.3.1.1 Obsahová analýza

Jakožto oporu pro analýzu aktérů a následně i analýzu rámců jsem se rozhodla provést obsahovou analýzu mediálních textů, kterou využiji na určení „četnosti výskytu jednotlivých kategorií informací“ (Hendl, 2005: 358) a následně na určení vztahu těchto proměnných (Ibid.). Hendl ve své knize *Kvalitativní výzkum* konceptualizuje různé možnosti přístupů k obsahové analýze, mimo jiné udává následující kroky: (1) první seznámení, kdy se analytik seznamuje s texty a tématy, se kterými bude dále pracovat, (2) identifikaci tematického rámce, kde již vytváří seznam témat, (3) označování, kdy do textu vyznačuje identifikované kategorie, (4) tvorbu tabulek, díky kterým poté srovnává případy daných kategorií a (5) zobrazení a interpretaci, kde využívá tabulek a grafů z předchozího kroku a díky tomu hledá asociace, které se nalézají v daných kategoriích (Hendl, 2005: 360-361). Z tohoto typu obsahové analýzy budu částečně ve své práci vycházet i já.

Pro hledání daných dokumentů jsem zvolila mediální archiv Newton media, jakožto jeden z největších elektronických archivů mediálních zpráv u nás. Jako klíčová slova jsem zvolila *adopce dětí homosexuály* a *novela zákona o registrovaném partnerství*. Články jsem vyhledávala od ledna roku 2006 do dubna letošního roku, kdy jsem vyfiltrovala celkem 155 relevantních zpráv z celkového počtu 198. Následující kritéria mi pomohla k vyfiltrování nežádoucích odkazů:

- 1) Články se musí týkat pouze daného problému na území České republiky.
- 2) Diskuze pod články a podobné rubriky nejsou zahrnutelné do analýzy.
- 3) Články se shodným, či téměř totožným nadpisem, i přestože se objevují v jiném periodiku, do analýzy zahrnuji pouze jednou.

Největší počet publikovaných článků, či televizních diskuzí na téma adopce dětí stejnopohlavními páry je z roku 2014, kdy bylo publikováno 56 článků relevantních k danému tématu dle stanovených kritérií, v roce 2015 to bylo dvacet čtyři článků a v roce 2010 dvacet šest. Nejnižší počet je z let 2008, 2009 a 2011, kdy nebyl vydán ani jeden článek.

Tabulka 2: Počet vydaných relevantních mediálních zpráv v závislosti na roku vydání

Rok vydání	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Počet relevantních mediálních zpráv	6	4	0	0	26	0	6	18	56	24	15

Zdroj: autorka dle Newton media

Prvním krokem bylo tedy vyfiltrování nežádoucích mediálních textů. V dalším kroku jsem se již připravovala k obsahové analýze, a to tím, že jsem tyto relevantní texty prostudovala, přičemž jsem na základě tohoto studia vytvořila následující kategorie. Tyto kategorie jsem v dalších krocích ještě rozdělovala dle kladného, či záporného přístupu k dané problematice a rozdělila do dalších kategorií v závislosti na typu argumentace, viz kapitola 8.1. Podkategorie, které jsem určila při studiu mediálních textů, jsou:

- 1) Argumenty zaměřené na dítě.
 - a) Nepříznivý vliv na dítě.
 - b) Příznivý vliv na dítě.

- 2) Argumenty zaměřené na rodinu.
 - a) Biologická funkce.
 - b) Emoční funkce.
- 3) Argumenty zaměřené na homosexualitu.
 - a) Homosexualita jako deviace.
 - b) Homosexualita jako jedna ze sexuálních orientací.
- 4) Argumenty zaměřené na hodnoty a společnost.
 - a) Tradiční hodnoty.
 - b) Liberálnost společnosti.
- 5) Argumenty zaměřené na právní rámec.
 - a) Smyšlená potřeba právní regulace.
 - b) Právní vakuum.
- 6) Argumenty zaměřené na etiku poslanců.
 - a) Porušení slibu – takzvaná salámová metoda.
 - b) Politická debata jako přirozený vývoj.

V dalším kroku jsem dle kritéria nejvyšší relevance k danému tématu a nejvyšší výtěžnosti vybrala články z již zmíněných relevantních mediálních textů, které jsem vyřídila a prostudovala a vybraný vzorek jsem kódovala do již zmíněných kategorií a podkategorií. S články jsem pracovala jako s výpověďmi aktérů. Některé výroky byly řazeny do vícero kategorií, což v tomto případě není na škodu, jelikož propojenost některých argumentačních kategorií nastiňuje argumentační roviny jednotlivých rámců.

3.3.1.2 Analýza aktérů

V této práci budu následně pracovat s analýzou aktérů tak, jak ji v knize *Analýza a tvorba veřejných politik* konceptualizují Arnošt Veselý a Martin Nekola. Analýza aktérů, neboli stakeholder analysis, je analýzou, jež se snaží postihnout zainteresované jedince, skupiny či organizace, mající moc ovlivnit přípravu či realizaci politiky.

Jakožto aktéra zde můžeme definovat ty, kteří mají zájem na připravované politice a její implementaci, či jsou zasaženi problémem a v souvislosti s ním mají něco „v sázce“ (Veselý, Nekola, 2007: 225-226). Výhodou této analýzy je fakt, že je velmi flexibilní a lze ji využít v různých fázích analýzy politiky a mimo jiné může pomoci výzkumníkovi k pochopení implementace politiky v minulosti či k vymezení problému.

Dále je díky této analýze jednodušší pochopit stanoviska aktérů jak v postoji k problému, tak i vůči sobě navzájem (Veselý, Nekola, 2007: 226).

Tato analýza může být provedena rozdílnými způsoby, vždy záleží na účelu, za kterým analýzu provádíme; důležitým faktorem je zde i čas či finanční dostupnost. Vzhledem k těmto skutečnostem dělíme analýzu aktérů na dvě základní kategorie, a to na výzkumnou analýzu aktérů, která je velmi komplexní, a která probíhá až několik měsíců, a na rychlou analýzu aktérů (Ibid.), která je proveditelná rychleji a kterou budu využívat v rámci této bakalářské práce, protože jde spíše o doplňkovou část.

3.3.1.3 Analýza rámců

Jak jsem již nastínila výše, za hlavní cíl mé práce jsem si vytyčila klasifikovat jednotlivé rámce, které se objevují na rovině sporu adopce dětí stejnopohlavními páry. Teoretickou oporou mi bude kombinace konceptualizací, kde budu čerpat od Jana Morávka (2011) a Evy Hejzlarové (2012).

Obě konceptualizace vycházejí do jisté míry z přehledu o „pojmenování a rámování relevantních jevů“, které na veřejněpolitické pole přivádí dvojice Rein a Schön (Rein a Schön in Morávek, 2011: 114). K vytvoření tohoto přehledu slouží následující kroky:

- 1) Pojmenování tematické oblasti.
- 2) Identifikace jednotlivých rámců v dané problematice.
- 3) Identifikace sponzorů každého z rámců.
- 4) Označení fóra soutěžení (Ibid.).

Termínem „sponzoři rámců“ se rozumí osoby, které za pomoci svých výpovědí pomáhají utvářet daný rámec, a to jak pomoci novinových příspěvků, tak i diskuzí a projevů (Ibid.). K šíření těchto rámců pak nejnáze dochází za pomoci sdělovacích prostředků (Leweke in Morávek, 2011: 114).

Na základě tohoto dělení konceptualizoval Morávek analýzu rámců v knize *Současné metodologické otázky veřejné politiky* do tří úrovní: úroveň tematické oblasti, úroveň rétorického rámce a úroveň problému (Morávek, 2011: 116).

Tabulka 3: Předpis pro analýzu rétorických rámců ve veřejné politice

I. Úroveň tematické oblasti	II. Úroveň rétorického rámce	III. Úroveň problému
Název tematické oblasti	Název rámce	Popis problému
Fóra soutěžení mezi rámci	Sponzoři	Příčiny a viníci
Soutěžící rétorické rámce	Soutěžící problémy	Hodnoty a morální soudy
	Veřejněpolitické důsledky	Poškozené strany
		Návrh řešení
		Přístup k argumentaci

Zdroj: Morávek, 2011: 116. Graficky upraveno autorkou.

Hejzlarová ve své disertační práci do určité míry používá analytický rámec vycházející z konceptualizace Morávkem, tento rámec však doplnila o další aspekty, převážně převzaté od Bacchi, kde se věnuje dalším souvislostem, které do jisté míry mohou ovlivnit postoj aktérů k tématu či expertním zdrojům (Hejzlarová, 2012: 49-50).

Z těchto dvou přístupů jsem následně vytvořila schéma, které ve své práci využiji. Zachovávám zde dělení na úroveň tematické oblasti, rétorického rámce i problému, doplňuji však relevantní kategorie, jako jsou například cílové skupiny a některé irelevantní kategorie naopak vypouštím. Výsledné schéma je zobrazeno níže v tabulce č. 4.

Tabulka 4: Používaný předpis rámce

Úroveň tematické oblasti	
Název tematické oblasti	
Fóra soutěžení mezi rámci	
Soutěžící rámce	Identifikace soupeřících rámců.
Úroveň rétorického rámce	
Sponzoři	Identifikace aktérů, kteří vystupují v daném rámci.
Vztah k obecné tematické oblasti	Identifikace postoje rámce k tematické oblasti.
Soutěžící problémy	Identifikace prezentovaných problémů daného rámce.
Veřejněpolitické důsledky	Jaký dopad by mělo přijetí dané novely zákona z pohledu daného rámce.
Argumenty daného rámce	Identifikace nejčastěji prezentovaných argumentů daného rámce.
Úroveň problému	

Hodnoty a morální soudy	Identifikace morálních soudů, které aktéři vynášejí. Identifikace hodnot aktérů, kterými argumentují.
Poškozené strany	Identifikace cílových skupin, které jsou dle daného rámce nejvíce ohroženy.

Zdroj: Autorka, částečně dle Morávek, 2011: 116. Hejzlarová, 2012: 50.

Prvotní oblast zkoumání je zde zastoupena tematickou oblastí. Ve své bakalářské práci se budu zabývat oblastí politiky týkající se novely zákona o registrovaném partnerství. Fórem soutěžení v této práci je pak veřejněpolitický diskurz, kde budu zkoumat, jakým způsobem konkrétní aktéři prezentují agendu týkající se dané politiky, a to za pomoci mediální analýzy tisku a na základě rozhovorů s danými aktéry. Dále pak budu identifikovat jednotlivé rétorické rámce (Morávek, 2007: 30).

V druhé úrovni analýzy se budu zabývat popisem rétorických rámců, kde u každého z rámců popíši sponzory rámce, kde se budou nacházet jak konkrétní političtí aktéři, tak politické strany či zájmové skupiny (Ibid.: 31). V této části budu vycházet z rychlé analýzy aktérů, kterou provedu v rámci této práce, tak i na základě mediální analýzy a rozhovorů s danými aktéry. Následně určím postoj daných rámců k dané oblasti adopce potomka jednoho z registrovaných partnerů druhým. Dále budu identifikovat problémy, které daný rámeček používal jako argumenty ve snaze podpořit a odůvodnit svůj postoj. V rámci této oblasti se také hodlám zaměřit na politické důsledky (Morávek, 2017: 31). Také se pokusím identifikovat nejčastěji prezentované argumenty, kterými daní aktéři prezentují zastupující rámeček.

Ta nejvyšší, tedy třetí úroveň analýzy, se zabývá popsáním problému tvořeným daným rámcem a identifikací poškozených stran, které jsou obětí problému (Morávek, 2011: 117). Dalším krokem bude identifikace morálních hodnot rámců, ze kterých daní aktéři vycházejí (Ibid.). Posledním krokem v této analýze měl být i návrh řešení daného problému, takzvané přerámování. S ohledem na požadovaný rozsah práce jsem nakonec od tohoto kroku ustoupila.

4 Náhradní rodinná péče v České republice

V následující kapitole se budu zabývat možnostmi náhradní rodinné péče, které upravuje občanský zákoník (4.1), což mi dá přehled o právech a možnostech, které stejnopohlavní páry v této oblasti (ne)mají.

4.1 Systém náhradní rodinné péče v ČR

Různé formy náhradní péče, které jsou v České republice umožněny, jsou upraveny zákonem č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen OZ), který nabyl účinnosti 1. 1. 2014. Druhá část tohoto zákona, kterou zde využiji, se věnuje mimo jiné typům náhradní péče - osvojení, poručenství, pěstounské péči a svěření dítěte do péče jiné osoby, než jsou jeho rodiče. Další opatření ohledně osvojování poté ošetřuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (§ 19 a následující).

Osvojení

Dle § 794-803 OZ se osvojením rozumí přijetí cizí osoby za vlastní, přičemž předpokladem pro osvojení je existence obdobného vztahu mezi osvojitelem a osvojencem jako mezi dítětem a rodičem. Po rozhodnutí soudu o osvojení se osvojitel zapíše do matriky jakožto rodič. Jsou tu však jistá omezení, která jsou kladena na potenciálního osvojitele. Osvojitelem se může stát výhradně osoba zletilá, která nebyla zbavena svéprávnosti. Takováto osoba musí následně dokázat svou motivaci k osvojení a rodinné zázemí, které je schopna osvojenci poskytnout. Dalším předpokladem je, že zdravotní stav osvojitele nesmí být v rozporu s povinností péče o osvojené dítě. Dalším faktorem, který se zohledňuje při posuzování návrhu o osvojení, je věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem. Obecně platí, že se nevyhovuje návrhům, ve kterém je věkový rozdíl menší šestnácti let. Výjimku však tvoří případy, kdy je sice věkový rozdíl menší šestnácti let, ale opatrovník dítěte s osvojením souhlasí.

Osvojitelem se mohou stát buďto manželé, či jeden z manželů. V případě osvojení oběma manželi podává pár žádost o osvojení společně. V případě, že návrh o osvojení podává osoba, která již rodičem je, posuzuje se fakt, zda tato skutečnost není nikterak v rozporu se zájmy dětí (§ 794-803 OZ).

V případě, že dítě dosáhlo věku dvanácti let, je osvojení podmíněno souhlasem dítěte. Pokud dítě požadovaného věku nedosáhlo, musí dát souhlas s osvojením zákonný opatrovník, či rodič (rodiče) dítěte. Avšak i v tomto případě bere soud v potaz

přání osvojovaného dítěte (§805-807 OZ). V případě, že rodič (rodiče) dítěte porušuje své rodičovské povinnosti a nemá zjevný zájem o dítě, není k osvojení souhlas rodiče (rodičů) zapotřebí (§819 OZ).

Poručenství

Dalším typem náhradní rodinné péče je poručenství. § 928 OZ stanoví, že nemá-li dítě žádného z rodičů, který by v plném rozsahu vykonával své rodičovské povinnosti, jmenuje soud poručníka, který má vůči dítěti veškeré povinnosti, ale i práva, jako rodič. Jedinou povinnost, kterou poručník vůči dítěti nemá, je vyživovací povinnosti (§928-929 OZ).

Poručíkem je většinou jmenována osoba, kterou označili rodiče dítěte za vhodného kandidáta, v ostatních případech se tato osoba vybírá z rodinného, či jinak blízkého okruhu dítěte. Osoba, která je označena za potenciálního poručníka, musí splňovat dále uvedená kritéria. Tato osoba musí být svéprávná a vyznávat hodnoty, které nejsou v rozporu s výchovou dítěte. Také musí svým způsobem života zaručit, že je schopna poskytnout dítěti vhodné rodinné zázemí (§931-933 OZ). Poručenství zaniká smrtí poručníka, či napadením schopnosti této osoby vykonávat nařízené povinnosti ze strany alespoň jednoho z rodičů. Další z možností zániku poručenství je osvojení dítěte, či nabytí svéprávnosti (935 OZ).

Osoba, která je soudně určena jakožto poručník dítěti, je povinna plnit své funkce, což se kontroluje neustálým soudním dozorem. Takováto osoba nesmí učinit rozhodnutí týkající se dítěte bez vědomí soudu (na běžné záležitosti se tento bod nevztahuje). Poručník je dále povinen pravidelně překládat soudu zprávy popisující vývoj dítěte (§933 OZ).

Opatrovnictví

V případě, že zákonný zástupce nehájí zájmy dítěte, hrozí střet zájmů dítěte s třetí osobou, je-li to nutné v zájmu dítěte z jiného důvodu nebo pokud tak stanoví zákon, jmenuje soud dítěti opatrovníka. Pro opatrovníka platí stejné povinnosti a práva, jako pro poručníka. Opatrovník je jmenován také v případě, že je třeba spravovat jmění dítěte. Opatrovník následně soudu předkládá zprávy a účty týkající se správy jmění nejméně jednou ročně (§ 950 OZ).

Svěření dítěte do péče jiné osoby

Svěření dítěte do péče jiné osoby nastává ve chvíli, kdy o dítě nemůže pečovat ani poručík, ani jeden z rodičů. Rozsah práva a povinností pečující osoby vymezí soud, jinak jsou obdobná jako práva a povinnosti pěstouna (§ 953-955 OZ).

Pečující osoba má právo na výživné od rodičů, jehož výměru určuje soud dle možností rodičů (§ 956 OZ).

Pěstounství

Soud může dítě svěřit do péče pěstouna v případě, kdy o dítě nemůže osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník (§ 958 OZ). Tato péče je upřednostňována před ústavní výchovou dítěte, o které budu hovořit v následujícím bodu.

Pěstoun může být svou funkcí pověřen na přechodnou dobu, rodič může žádat o vrácení dítěte zpět do své péče. V takové situaci se soud vždy přiklání k rozhodnutí, ze kterého vyplývá nejlepší zájem pro dítě. Rodiče dítěte mají právo na pravidelné schůzky s dítětem, nestanoví-li soud jinak. Rodičům také nezanikají vyživovací povinnosti vůči dítěti. Výši výživného opět stanovuje soud (§ 959-961 OZ).

Ústavní výchova

V případě, že duševní či tělesný stav dítěte, či jiné proměnné, vylučují svěřeni dítěte do výše zmíněných druhů náhradní péče, nařídí soud ústavní výchovu. V případě, kdy rodiče nejsou na přechodnou dobu způsobilí k výchově dítěte, může soud na dobu až šesti měsíců svěřit dítě do zařízení, které se zaměřuje na děti vyžadující okamžitou pomoc (971 OZ).

Dítě je umístěno do ústavní výchovy nejdéle na dobu tří let, avšak s ohledem na skutečnosti může soud před uplynutím tříleté lhůty tuto dobu prodloužit, a to opakovaně. V případě, že již pominuly skutečnosti, které zapříčinily svěřeni dítěte do ústavní výchovy, nařizuje soud v co nejkratší době jinou formu svěřeni do péče (§972-973 OZ).

4.2 Specifika systému náhradní rodinné péče ve vztahu ke stejnopohlavním párům

Evropská úmluva na ochranu lidských práv a svobod zaručuje právo na uzavření manželství mezi mužem a ženou, stejně tak jim garantuje práva na založení rodiny. Nenajdeme zde však žádné ošetření týkající se zakládání rodin stejnopohlavními páry, z čehož lze vyvodit, že tyto páry nejsou primárně brány jako potenciální rodiče.

Realita je však jiná. Plno stejnopohlavních párů vychovává dítě či děti. Sám zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství (dále jen ZRP) totiž nevyklučuje tuto možnost, naopak říká, že „existence (registrovaného) partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy“ (§13 ZRP).

Nejčastější situací je výchova vlastního dítěte z předchozího vztahu s partnerem či partnerkou opačného pohlaví. Přestože toto dítě vyrůstá se dvěma rodiči stejného pohlaví, právně je rodičem jenom jeden z partnerů. Dle OZ se totiž osvojiteli mohou stát manželé nebo jeden z manželů, nikoliv však registrovaní partneři. Toto omezení se vztahuje rovněž na osvojování biologických dětí partnera či partnerky, což v důsledku může vést k situacím, kdy po smrti biologického rodiče nemá jeho homosexuální partner zákonné právo na výchovu dítěte zesnulého partnera, a to následně může skončit v ústavní výchově.

Obdobné omezení se týká i pěstounské péče, kdy může být dítě svěřeno do společné pěstounské péče společným pěstounům, ale pouze za předpokladu, že je tento pár sezdán jako pár manželský, čímž legislativa vylučuje jakoukoliv šanci o pěstounství registrovaných partnerů.

5 Legislativní proces projednávání návrhu zákona

Zákonodárný proces v České republice je procesem, který zahrnuje tvorbu, projednávání a případné schválení zákona. Tento proces je ukotven v zákoně č. 1/1993 Sb., Ústavě České republiky, přičemž převážná část tohoto procesu je upravena v zákoně č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny (dále jen JŘPS), který se dělí do jednadvaceti částí. Pro mou práci je však klíčová část dvanáctá, která se zaměřuje na jednání o návrzích zákonů. Graficky znázorněné schéma procesu schvalování návrhu zákona je zobrazeno ve schématu č. 1.

Návrh zákona může podat subjekt, který je nadán zákonodárnou iniciativou. Dle §86 JŘPS může podat návrh zákona samotný poslanec, nebo skupina poslanců, Senát, vláda či zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku. Pokud se jedná o návrh zákona, který podává skupina poslanců, pověřuje tato skupina poslance, který je členem těchto navrhovatelů a ten tento návrh zákona posléze odůvodní (§86 JŘPS). Takováto osoba je označována za hlavního předkladatele.

Tento návrh zákona musí obsahovat přesnou formulaci znění návrhu, o kterém má Sněmovna jednat. Spolu s tím navrhovatelé předkládají takzvanou důvodovou zprávu, která vysvětluje a odůvodňuje navrženou právní úpravu. U návrhu novely zákona je pak nutné, aby byl předložen s platným zákonem, nebo alespoň s částí, kterého se návrh novely zákona týká (§86 JŘPS).

Pokud jsou splněny všechny podmínky, může hlavní předkladatel předložit tento návrh zákona předsedovi Sněmovny, následně je tento návrh doručen všem poslancům (§87 JŘPS). Předseda sněmovny poté postoupí tento návrh zákona organizačnímu výboru. Tento výbor pak doporučí, aby byl předložený návrh zařazen na pořad schůze Sněmovny. Organizační výbor má také za úkol vybrat garanční výbor a zpravodaje pro první čtení návrhu (§87 JŘPS).

První čtení

Při prvním čtení navrhovatel představí a odůvodní návrh zákona. Následuje vstup zpravodaje, který byl vybrán organizačním výborem nebo předsedou Sněmovny a následně se otevírá prostor diskuzi, kde se může k danému návrhu vyjádřit každý z poslanců/poslankyň. Jednou z variant je, že se návrh zamítne, či bude navrhovateli vrácen k přepracování. Navrhovatel může také požadovat, aby již během prvního čtení

byl vysloven souhlas. Pokud se tak nestane, nebo pokud nedojde k zamítnutí návrhu zákona, začne ho následně projednávat garanční výbor, popřípadě další výbor či výbory (§90 JŘPS).

Druhé čtení

Při tomto čtení je výborem pověřeným pro projednání návrhu předloženo usnesení, které pojednává buď o doporučení ke schválení návrhu, či k jeho zamítnutí. Následně se opakuje scénář prvního čtení, a to takový, že opět vystupuje navrhovatel, následně zpravodaj a poté následuje obecná rozprava (§93 JŘPS). Po této rozpravě je možné vrátit tento návrh výboru k opětovnému projednání. Pokud se tak nestane, následuje rozprava podrobná, kde lze předkládat jednotlivé návrhy na změnu návrhu (§94 JŘPS). Do konce tohoto čtení je možné, aby navrhovatel volně stáhl návrh zákona; po skončení druhého čtení již musí o stažení zákona požádat sněmovnu.

Třetí čtení

Třetí čtení je určeno již k hlasování, mimo to však lze navrhnout opravu například gramatických, či technických chyb, či podat návrh k zopakování druhého čtení. Poté se hlasuje o návrzích na zamítnutí návrhu, následně přichází na řadu hlasování o pozměňovacích návrzích a nakonec přichází na řadu hlasování o návrhu zákona (§95 JŘPS).

Pokud se nadpoloviční většina přítomných poslanců usnese na přijetí návrhu, postupuje se tento návrh Senátu. Pokud Senát tento návrh zákona schválí, je tento návrh přijat. To samé platí i v případě, že by se Senát do třiceti dnů neusnesl (§97 JŘPS). Další možností je zamítnutí návrhu, kdy nejpozději do deseti dnů musí dojít k sněmovnímu hlasování. Při usnesení se na vrácení návrhu zákona poslanecké sněmovně spolu s pozměňovacím návrhem se může Sněmovna vyhradit proti navrhovaným změnám. Ke schválení je však již potřeba nadpoloviční většiny všech poslanců (§97 JŘPS). Poté je přijatý zákon postoupen prezidentovi, který daný zákon buďto podepíše, nebo jej vetuje – do patnácti dnů může vrátit zákon Poslanecké sněmovně, která o tomto zákonu hlasuje a pokud je opět odhlasován nadpoloviční většinou, je zákon vyhlášen (§98 JŘPS).

Na následujícím schématu je zobrazen proces projednávání návrhu zákona, který je popsán výše, respektive nejdelší možná varianta schvalování zákona. Zkratky v kategorii Poslanecká sněmovna mají následující význam.

„O“ zde prezentuje organizační výbor, číslovky „1“, „2“ a „3“ jsou označení pro čtení, konkrétně tedy pro první, druhé a třetí čtení. „V“ je označení výboru, která projednává návrh zákona. U kategorie Senát je značení obdobné, pouze tam figuruje značka „S“, která označuje Senát.

Schéma 1: Legislativní proces projednávání návrhu zákona

Zdroj: Poslanecká sněmovna, psp.cz

6 Stejnopohlavní páry jakožto cílová skupina veřejné politiky

V této kapitole pojednávám o návrhu zákona o registrovaném partnerství, který byl Poslanecké sněmovně předložen celkem pětkrát a to v letech 1997, 1999, 2004 a dvakrát v roce 2005. V roce 2001 byl předložen vládní návrh o registrovaném partnerství. V této práci se zaměřuji na poslanecký návrh z roku 2005 (6.1), který byl nakonec nadpoloviční většinou všech poslanců přijat. Podrobněji se na tento zákon zaměřuji v následující podkapitole a to z toho důvodu, že pro téma adopce dětí stejnopohlavními páry je, dle mého názoru, relevantní zkoumat celý kontext právní úpravy daného problému. Dále se zabývám modifikací tohoto zákona, který upravuje možnost adopce biologického dítěte jednoho z registrovaných partnerů druhým (6.2) a následně se zabývám šetřením veřejného mínění uskutečněného Centrem pro výzkum veřejného mínění a agenturou STEM/MARKEM, která byla zaměřena na vnímání práv stejnopohlavních párů českou veřejností (6.3).

6.1 Poslanecký návrh zákona o registrovaném partnerství z roku 2005

V únoru roku 2005 zamítla sněmovna návrh zákona o registrovaném partnerství, avšak v dubnu téhož roku byl lehce pozměněný návrh opět předložen. Velký zvrat totiž nastal, když premiér Gross podal demisi a následně 25. dubna 2005 byl jmenován premiérem Paroubek, který se za tento návrh zákona postavil (Seidl, 2012: 419-420).

Komunita leseb, gayů, bisexuálů a transgender osob (dále jen LGBT komunita) podporovala cestu tohoto návrhu zákona formou petiční podpory, informačními kampaněmi a akcemi na zvýšení povědomí dané problematiky u občanů České republiky. Do kampaní se zapojily i mediálně známé osobnosti (Ibid.).

Příznivci této novely zákona vnímali šance na přijetí tohoto návrhu zákona velmi kladně, avšak stále byla velká skupina poslanců, kteří měli k tomuto zákonu výhrady. Před třetím čtením se Jiřímu Paroubkovi podařilo přesvědčit poslankyně a poslance ČSSD², kteří s tímto návrh zákona nesouhlasili, aby se hlasování zdrželi a to tím způsobem, že před zahájením odejdou z jednacího sálu. Tato akce měla velkou zásluhu na výsledku hlasování, jelikož byl tento návrh zákona 16. prosince roku 2005 schválen. Po schválení Poslaneckou sněmovnou putoval návrh zákona dále do Senátu. Během

² Česká strana sociálně demokratická

rozpravy zaznělo velké množství argumentů pro a proti, proto po tomto zasedání zaslala Gay a lesbická Liga všem senátorům a senátorkám dopis, kde se vyjádřila k argumentům, které během rozpravy zazněly. Následně byl 26. ledna 2006 tento návrh zákona schválen i Senátem, tudíž postoupil k prezidentu České republiky, který měl zákon podepsat, či vetovat (Ibid.: 422-423). Tehdejší prezident České republiky, Václav Klaus, na tiskové schůzi oznámil, že se tento návrh zákona rozhodl vetovat. Návrh zákona opět putoval do Poslanecké sněmovny, kde se pro přijetí zákona musela vyjádřit nadpoloviční většina všech poslanců, což se také stalo, a tak byl 15. března 2006 ZRP přijat (Ibid.: 427).

6.1.1 Znění zákona o registrovaném partnerství

Registrované partnerství je upraveno zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů (ZRP). ZRP upravuje definici registrovaného partnerství, podmínky jeho uzavírání, vzájemná práva a povinnosti partnerů a také zánik registrovaného partnerství.

Vznik registrovaného partnerství

Registrované partnerství je dle ZRP „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem“. Registrované partnerství vzniká souhlasem obou dvou partnerů/partnerek, které vysloví před matrikářem. Toto je jediný legální způsob, jak lze uzavřít registrované partnerství, jiný způsob není možný (§2 ZRP).

Registrované partnerství mohou uzavřít všechny osoby, vyjma těch, kterým to zákon zakazuje (osoby mladší osmnácti let, nesvéprávné osoby, osoby v přímé pokrevní linii, či sourozenci a osoby žijící v jiném manželském svazku či registrovaném partnerství) a za předpokladu, že je alespoň jeden/jedna z dvojice občanem České republiky (§2-4 ZRP).

Vzájemná práva a povinnosti partnerů/partnerek

Partneři/partnerky mají povinnost rozhodovat o věcech, které se týkají jejich partnerského soužití společně, dále mají právo zastupovat jeden druhého, toto právo se však vztahuje pouze na záležitosti, které se odehrávají v rovině běžného života. Také mají vzájemnou vyživovací povinnost. Vyživovací povinnost trvá i po zániku registrovaného partnerství v případě, že by bývalý partner/partnerka nebyl o sebe

schopen pečovat a živit se. Tato povinnost zaniká úmrtím jednoho z partnerů/partnerek, písemnou dohodou, či vyplacením (§8-11 ZRP).

Osvojení a výchova dítěte

Dle §13 ZRP není rodičovství pro umožnění registrované partnerství překážkou, tudíž je možné svěřit dítě do výchovy registrovaného partnera. Pokud vyrůstá dítě ve společné domácnosti s registrovaným párem, jsou oba partneři povinni podílet se na výchově dítěte. Co se týče osvojení dítěte, tento zákon jasně říká, že se osoby v registrovaném partnerství nemohou (spolu ani samostatně) stát osvojitelem dítěte (§13 ZRP).

Zánik registrovaného partnerství

Registrované partnerství zaniká smrtí jednoho z partnerů/jedné z partnerek, či rozhodnutím soudu. Zrušení registrovaného partnerství soudní cestou je při souhlasu obou dvou partnerů/partnerek rychlý právní akt, který je vykonán téměř okamžitě, v případě, že však tento návrh předloží pouze jedna strana, musí návrhové dokázat, že tento partnerský vztah již fakticky netrvá a jedinou variantou je zánik (§14-17 ZRP).

6.2 *Snahy o novelizaci zákona o registrovaném partnerství*

Jak jsem již uvedla výše, osoby v registrovaném partnerství nejsou oprávněny dle §13 ZRP adoptovat dítě. Tento bod se vztahuje jak k adopci z institucionální péče, tak i k adopci biologického potomka jednoho z partnerů/jedné z partnerek. Tento bod je širší skupinou vnímán jako protiústavní a diskriminační a právě z tohoto důvodu byla v květnu roku 2013 předložena Poslanecké sněmovně první verze novely zákona, která opravňuje adopci dítěte jednoho z registrovaného páru tím druhým, konkrétně vkládá §13a, který říká, že „partner může osvojit dítě svého partnera, přičemž se obdobně použijí ustanovení občanského zákoníku o osvojení“ (novela ZRP 2014), přičemž se osvojené dítě stává společným dítětem partnerů (Ibid.). V případě zrušení registrovaného partnerství je výkon rodičovské zodpovědnosti obdobný jakožto u rozvodu manželství (Ibid.). Jeden z hlavních argumentů, který je uveden v důvodové zprávě novely ZRP, hovoří o faktu, že v České republice stále roste počet homoparentálních rodin, avšak nebiologický rodič nemá k dítěti žádná práva, a tak „tato situace ohrožuje samotnou rodinu a je nepochybně v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, pro které je žádoucí, aby osoby, které od narození považuje za své rodiče, a které miluje, byly jeho rodiči nejen de facto, ale i de iure“ (Ibid.).

Tuto novelu připravila Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu (PROUD) spolu s Janou Černochovou a Viktorem Paggiem. Nicméně po rozpuštění Parlamentu téhož roku se muselo začít zase od začátku (Sloboda, 2016).

Na pomezí února a března se téměř identický návrh začal prodiskutovávat s novou Poslaneckou sněmovnou. Tentokrát však přišli i s variantou úplných adopcí (adopcí dětí z institucionální péče), od které následně upustili (Sloboda, 2016). Následně 11. září 2014 předložila Radka Maxová, jakožto hlavní předkladatelka, novelu zákona. Tuto novelu podpořilo hned 26 poslanců napříč všemi poslaneckými kluby s výjimkou KDU-ČSL. Za hnutí ANO to byl Miloš Babiš, Margit Balaščíková, Martina Bedychová, Stanislav Berkovec, Jaroslav Faltýnek, Matěj Fichtner, David Kasal, Jaroslava Jermanová, Jana Pastuchová, Roman Procházka, Jan Sedláček, Bronislav Schwarz, Rostislav Vyzula a Jiří Zlatuška. Za poslanecký klub ČSSD to byl Jiří Hamáček, který je současně předsedou Poslanecké sněmovny a Pavel Ploc. Za ODS³ tuto novelu podpořili Jana Černochová a Radim Holeček. Za TOP 09⁴ (respektive oba za Starosty) to byli Jan Farský a František Vácha, za Úsvit Marek Černochoch, Radim Fiala, Jana Hnyková a za KSČM Jiří Dolejš a Soňa Marková (Proud, 2014).

Poté byl tento návrh novely 12. září 2014 rozeslán poslancům jakožto tisk 320/0 a následně 15. září 2014 předložen Vládě. Ta se však 10. října 2014 neshodla na žádném postoji, tedy nezaujala žádné stanovisko (Poslanecká sněmovna, 2015), což po uplynutí třicetidenní lhůty fakticky znamená souhlas a postoupení k projednání. V návaznosti na to určil Organizační výbor Radka Vondráčka jakožto zpravodaje (Ibid.).

Od té doby se však již nedá zaregistrovat žádný velký pokrok v projednávání této novely zákona. V květnu 2015 proběhlo hlasování, zda se tato novela zařadí jakožto pevný bod programu schůze, což se nakonec neodhlasovalo s tím, že se bude vyčkávat, až na tento návrh přijde řada (Sloboda, 2016). Tato situace však není zdaleka výjimečná. Jelikož při projednávání mají přednost vládní návrhy, tak jsou většinou poslanecké návrhy odsunuty na dubu neurčitou, bez ohledu na téma, či závažnost daných témat. (Dolejš, 2016).

Zvrat v právech stejnopohlavních párů však nastal, když ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, Jiří Dientsbier, předložil v letošním roce vládní novelu zákona. V této novele jsou, kromě ošetření možnosti přiosvojení (adopce dítěte jednoho z registrovaných partnerů/partnerek druhým/druhou), konceptualizovaná další

³ Občanská demokratická strana

⁴ Jméno strany vychází z motta Tradice, Odpovědnost, Prosperita

práva a povinnosti nebiologických rodičů vůči osvojenému dítěti. Jedním z přidaných prvků je například vznik věcného břemena na byt či vyživovací povinnosti vůči dítěti po zrušení registrovaného partnerství (Sloboda, 2016).

Kromě legislativní cesty je tu však ještě další varianta, jak docílit práva pro stejnopohlavní páry na osvojení dítěte partnera/partnerky a to v podobě strategického soudního sporu, kdy Ústavní soud května roku 2015 řeší, zda má vyškrtnout druhý bod §13 ZRP, který upravuje skutečnost, že registrovaný pár nemá možnost osvojení dítěte. Tento strategický soudní spor řeší případ registrovaných partnerů, kteří zažádali o adopci a vzhledem k legislativnímu ukotvení byli odmítnuti. Po odvolání k magistrátu a opětovném zamítnutí žádosti se dostal případ k městskému soudu, který sice uznal oprávněnost předchozích zamítnutí, ale také vydal prohlášení, že tento zákaz osvojování možná není v souladu s ústavním pořádkem a po odvolání partnerů postoupil tento případ rovnou k Ústavnímu soudu, který momentálně řeší, zda je aktuální znění zákona protiústavní, či nikoliv (Sloboda, 2016).

6.3 *Názor české společnosti na adopci dětí v rámci stejnopohlavních rodin*

V této části bakalářské práce se zaměřím na nejnovější průzkumy veřejného mínění, které mimo jiné zkoumaly postoj české společnosti k tematice adopce dětí stejnopohlavními páry. Konkrétně se zaměřím na dvě šetření. První z nich proběhlo v červnu roku 2014 a to Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Druhé proběhlo v únoru 2015 a bylo provedeno agenturou STEM/MARK.

6.3.1 Šetření CVVM „Naše společnost“

V červnu roku 2014 provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění šetření jménem Naše společnost, kam byl zařazen mimo jiné i blok otázek zjišťující postoj a míru tolerance české společnosti vůči homosexuálním mužům a ženám, také se zde měřil souhlas s adopcí dítěte homosexuálními páry z dětského domova, či adopce biologického dítěte partnera/partnerky. Průzkumu se zúčastnilo 1049 respondentů ve věku starších patnácti let (CVVM, 2014).

Dle výsledků výzkumu téměř tři čtvrtiny (73 %) respondentů souhlasí s možností uzavírání registrovaného partnerství. Proti tomuto kodifikovanému právu se staví 23 % respondentů. Nadpoloviční většina (58 %) respondentů zastává názor, že by

homosexuálové a lesby měli mít právo na adopci dítěte partnera či partnerky, s nímž/níž žijí, opačný názor zastává 32 % (Ibid.).

Co se týče proměnlivosti postoje české veřejnosti na uzavírání registrovaného partnerství, dle výzkumu CVVM je patrné, že je názor od roku 2008 velmi stabilní, kdy v těchto letech procento podporovatelů tvoří 72 až 75 %, nesouhlas v těchto letech s tímto výrokem vyjádřilo 19 až 23 %.

Co se týče možnosti uzavírání sňatku jedinci stejného pohlaví, vyjádřil souhlas 45 % oslovených, proti bylo 48 %. Podobně rozporuplně vnímá česká veřejnost možnost adopce dětí stejnopohlavními páry z dětských domovů, kdy nesouhlasný postoj zastává 48 %, naopak s touto možností souhlasilo 45 % dotázaných (Ibid.).

Když se podíváme na tabulku č. 4, uvidíme, že česká společnost na rovině problému adopce dítěte ustupuje od svého kontroverzního postoje. V roce 2005 bylo proti jakékoliv formě adopce dítěte homosexuály a lesbami 70 % populace, v roce 2009 bylo proti již pouhých 60 % a v roce 2014 klesl nesouhlas s osvojením dítěte druhým partnerem v registrovaném partnerství na 32 %. Pokud bude tento trend pokračovat, je pravděpodobné, že v budoucnu bude česká společnost většinově zastávat názor, že i homosexuálové a lesby mají právo na adopci dětí z institucionální péče.

Tabulka 5: Názor respondentů na práva homosexuálů v oblasti adopce dítěte

	2005 +/-	2007 +/-	2008 +/-	2009 +/-	2010 +/-	2011 +/-	2012 +/-	2013 +/-	2014 +/-
Adopce dítěte	19/70	22/67	23/65	27/63	29/60	33/59	37/55	34/57	-
Adopce dítěte partnera/partnerky	-	-	-	-	-	-	-	-	58/32
Adopce dítěte z institucionální péče	-	-	-	-	-	-	-	-	45/48

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2014, graficky upraveno autorkou

6.3.2 Šetření STEM/MARK

V únoru roku 2015, v souvislosti s projednávanou novelou zákona o registrovaném partnerství, provedla agentura STEM/MARK šetření zabývající se postojem české veřejnosti k adopci dětí homosexuálními páry. Průzkumu se zúčastnil vzorek 510 respondentů internetové populace ve věku od patnácti do padesáti devíti let (STEM/MARK, 2015).

Z průzkumu je patrné, že největší procento respondentů souhlasí právě s osvojením dítěte partnera stejného pohlaví. S tímto postojem se identifikovalo 56 % respondentů,

proti bylo 18 % a 27 % respondentů nezastává ani pozitivní, ani negativní postoj. Další výroky, které STEM/MARK testoval, se zaměřovaly na umělé oplodnění homosexuálních párů tvořenými dvěma ženami, adopcí dítěte homosexuálními páry z dětských domovů, či adopcí dětí z dětských domovů svobodným homosexuálním jedincem (Ibid.).

Tyto další proměnné byly již u testovaného vzorky vnímány méně liberálně. U umělého oplodnění partnerek v homosexuálním vztahu se pro vyjádřilo 51 %, proti bylo 22 %, pro adopci dítěte z dětského domova homosexuálním párem bylo 47 %, opozice zde tvořila 28% menšinu. Pro adopci dítěte z dětského domova svobodným homosexuálem bylo pro 33 %, proti 36 % (Ibid.).

Podrobnější výsledky analýzy odhalily různé postoje napříč demografickým rozdělením respondentů. Jako nejliberálnější skupina se projevila skupina mladých respondentů ve věku od patnácti do dvaceti devíti let. Od pětáctyřiceti let byl postoj respondentů markantně konzervativnější (Ibid.).

Téměř polovina všech respondentů se domnívá, že děti vyrůstající v rodině s homosexuálními rodiči mají stejně dobré zázemí jako ostatní děti, avšak dvě pětiny všech respondentů se obávají, že život bez mužského či ženského vzoru může mít dopad na vývoj dítěte (Ibid.).

Dle šetření STEM/MARK je tedy patrné, že více jak polovina české populace souhlasí s návrhem novely zákona a je tedy pro adopci biologického dítěte druhým partnerem v registrovaném partnerství. K ostatním formám osvojení, či umělému oplodnění, česká populace již tak benevolentní není.

7 Analýza aktérů

Jak jsem již uváděla v kapitole 3.3.1.2, pro účely své bakalářské práce využívám metody rychlé analýzy aktérů, přičemž se pokusím identifikovat jak aktéry angažující se v novele zákona o registrovaném partnerství, tak i postoj a míru participace (Veselý, Nekola, 2007: 228).

U rychlé analýzy aktéru je třeba si jasně vytyčit rámeček problému či cíle, kterých bychom chtěli v našem výzkumu dosáhnout. Když máme již představu o rámci problému, následuje identifikace aktérů a následná klasifikace. U procesu generování aktérů je kladen důraz na co nejvyšší počet, k čemuž nám slouží orientační seznam aktérů, do kterého pak tyto aktéry zanášíme (Ibid.).

7.1 Rychlá analýza aktérů

Než se zaměříme na konkrétní aktéry, kteří vystupují na poli dané novely, měli bychom si nejdříve vymezit skupiny těchto aktérů. Použijeme „orientační seznam možných aktérů“ (Start a Hovland in Veselý, Nekola 2007: 229), kde se pracuje se třemi kategoriemi, a to s aktéry soukromého sektoru, veřejného sektoru a sektoru občanského.

V našem případě však aktéry soukromého a občanského sektoru sloučíme dohromady, a to z toho důvodu, že v našem případě není příliš důležité tyto dvě skupiny od sebe odlišovat, jelikož se tato práce primárně zaměřuje na aktéry veřejného sektoru, sekundárně pak na podporovatele této novely zákona z občanského, či soukromého sektoru.

První krok, vymezení kategorií, máme již za sebou, teď tedy stačí již identifikovat aktéry, kteří se nějak angažují, či kterých se tato novela dotýká a zařadit je do správné kategorie. Identifikace aktérů byla provedena za pomoci obsahové analýzy mediálních textů a brainstormingu, kdy byl následně proveden výběr konkrétních aktérů v závislosti na četnosti a veřejné angažovanosti na poli novely zákona každého z aktérů.

Tabulka 6: Orientační seznam aktérů

Aktéři veřejného sektoru	Aktéři občanského/soukromého sektoru
Senát	Katolická církev
ČSSD	PROUD
KSČM	Masmédia
ANO	Gay a lesbická Liga
ODS	Strana Mladých zelených
KDU-ČSL	Open Society Foundations
TOP 09	GaTe
Strana Zelených	FEM UK
Radka Maxová (ANO)	Charlie
Jana Černochová (ODS)	Slovak – czech women’s fund
Jiří Dienstbier (ČSSD)	Mladí křesťanští demokraté
Jaroslav Zavadil (ČSSD)	
Jiří Dolejš (KSČM)	
Soňa Marková (KSČM)	
Zbylí spolupředkladatelé novely zákona	
Marek Benda (ODS)	
Pavčina Nytrová (ČSSD)	
Karel Fiedler (ÚSVIT)	
Pavla Golosowská (KDU- ČSL)	
Jiří Carbol (KDU-ČSL)	
Ludvík Hovorka (KDU-ČSL)	
Pavel Lebeda (ČSSD)	
Dana Váhalová (ČSSD)	
Marie Pěničková (KSČM)	
Jitka Chalánková (Top 09)	
Zdeněk Soukup (ANO)	
Zbytek poslanecké sněmovny	

Zdroj: Autorka

Pokud se podíváme do seznamu aktérů, můžeme si všimnout, že jsou zde uvedené jak strany, tak i konkrétní poslanci. Rozdělení na politické strany a konkrétní poslance je zde z toho důvodu, že názor celé strany nemusí nutně reprezentovat názor jednotlivých politiků. Například v politické straně ANO si můžeme všimnout dvou velmi výrazných hlasů v otázce novely zákona o registrovaném partnerství, a to paní poslankyně Maxové a pana poslance Soukupa. Oba dva veřejně a velmi výrazně prezentují své názory, oba však zastávají diametrálně odlišný postoj k tomuto problému. Rozhodla jsem se tak vyjmenovat nejvýraznější jména, se kterými se můžeme setkat v této diskuzi. V případě celých stran budu určovat dimenzi postoje na základě politického programu každé strany a mediální analýzy. Obdobně to platí i pro skupinu „zbytek poslanecké sněmovny“.

7.1.1 Primární a sekundární dělení aktérů

V této části by mělo přijít na řadu dělení aktérů na primární a sekundární. Jakožto primární aktéry označujeme ty, kteří jsou přímo postihnuti daným problémem. Sekundární aktéři představují skupinu těch, kteří se na dané politice aktivně podílejí, ale tento problém se jich přímo netýká (Veselý, Nekola, 2007: 228).

V našem případě jsou tak sekundární skupinou politické strany, jednotliví politiciposlanci, masmédiá a různé platformy a občanská sdružení, jako je PROUD, FEM UK, Mladí Zelení apod. Naopak primární skupiny jsou skupiny tvořené homosexuálními jedinci, kterých se tato novela přímo dotýká, jmenovat můžeme například GaTe, Gay a Lesbická Liga, či Charlie. Také je důležité zmínit, že do sekundární skupiny řadíme i katolickou církev.

7.1.2 Postoje a pozice aktérů

Nyní již můžeme přikročit k třetímu kroku rychlé analýzy problému, a to k určení postojů a pozic námi určených aktérů. Jak je již nastíněno výše, tato část se bude zabírat dimenzí zájmu, moci a postoje.

Dimenze zájmu označuje míru zainteresovanosti aktéra do problému, respektive to, jak moc se daného aktéra dotkne implementovaná politika. Vycházím z předpokladu, že skupina, která bude nejvíce ovlivněna, bude mít největší zájem o danou politiku (Veselý, Nekola, 2007: 229). Dimenzí moci se chápe vliv aktérů, který mohou využít k prosazení, či blokaci dané politiky. Do této skupiny řadíme i dostatek

moci na ovlivnění ostatních aktérů (Ibid.). Postoj označuje názor aktéra na danou politiku – tj. přepokládaný postoj k politice (Ibid.).

Ke značení těchto dimenzí budu rozlišovat tři různá značení. U proměnné „postoj“ budu užívat + pro označení kladného postoje a – pro značení záporného postoje. U proměnné „moc“ a „zájem“ budu používat pouze znaménka +, kde toto znaménko značí pouze to, zda se o danou politiku konkrétní aktér zajímá, či nezajímá a zda oplývá mocí, aby mohl některak zasáhnout do implementace politiky. V závislosti na síle těchto proměnných budu používat 1 až 3 značky, či 0, kdy 0 značí neutralitu, nezájem o tematiku, či nedostatečnou moc. Poté je značení odstupňováno od -/+ až do ---/+++ . Toto rozdělení a škatulkování dle zájmu na implementaci politiky je prvním krokem v analýze rámců, jelikož jsou zde patrní nejen aktéři zainteresovaní do novely zákona o registrovaném partnerství, ale ve výsledku zde máme již i nastíněné rámce a jejich sponzory, které následně identifikujeme a pojmenujeme.

Pro přehlednost celé analýzy jsem vytvořila určité kategorie, do kterých jsem zařadila některé z aktérů, které jsem zmínila již v minulém kroku. Tyto kategorie i s konkrétním výčtem aktérů jsou následující:

Zbytek poslanců, kteří podepsali petici proti novele zákona: sem jsem zařadila všechny aktéry, kteří jsou podepsaní pod peticí proti novele zákona o registrovaném partnerství, kromě Marka Bendy a Pavlína Nytrové, které vnímám jakožto výraznější aktéry. Do této kategorie jsem zařadila Pavlu Golosowskou, Jiřího Carbola, Ludvíka Hovorku, Pavla Lebedu, Danu Váhalovou, Marii Pěničkovou, Jitku Chalánkovou, Karla Fiedlera a Zdenka Soukupa.

Hnutí zaměřená na gay/lesbickou komunitu: Do této kategorie jsem zařadila sdružení, která jsou aktivní mezi gay a lesbickou komunitou. V rámci této analýzy sem řadím Gay a lesbickou Ligu či GaTe.

Občanská sdružení a spolky: Do této kategorie řadím organizace, které podporují platformu PROUD v šíření osvěty na poli daného problému, tedy Open Society Foundations a Slovak – Czech women's fund, sdružení Strana mladých zelených a univerzitní spolky FEM UK a Charlie.

Tabulka 7: Finální seznam aktérů

Aktér	Zájem	Moc	Postoj
Senát	0	+++	0
ČSSD	+	++	-
KSČM	+	++	0/+
ANO	+	++	+
ODS	+	++	-
KDU-ČSL	+	++	--
Top 09	+	++	-
Strana Zelených	++	+	++
Radka Maxová (ANO)	++/+++	+ / ++	+++
Jiří Dienstbier (ČSSD)	++/+++	+ / ++	+++
Jaroslav Zavadil (ČSSD)	++	+	++
Jiří Dolejš (KSČM)	++	+	++
Soňa Marková (KSČM)	++	+	++
Jana Černochová (ODS)	++	+	++
Zbylí spolupředkladatelé novely zákona	+	+	+
Pavčina Nytrová (ČSSD)	++	+ / ++	---
Marek Benda (ODS)	++	+ / ++	---
Zbytek poslanců, kteří podepsali petici proti novele zákona	+	+	--
Zbytek poslanecké sněmovny	0	+++	0
PROUD	+++	+ / ++	+++
Hnutí zaměřená na gay/lesbickou komunitu	+++	0/+	+++
Občanské sdružení a spolky	+	0/+	+
Masmédia	++	++	0
Katolická církev	+++	++	---
Mladí křesťanští demokraté	++	0/+	---

Zdroj: autorka

Občanská sdružení a spolky, jako jsou Mladí zelení, FEM UK, a podobně, se zasazují o rovnost nezávisle na pohlaví, orientaci, či vyznání a staví se proti různým druhům diskriminace. Například Mladí zelení pořádali 13. 8. 2015 diskuzi Teplo domova, kde se probírala tematika LGBT skupin a stejnopohlavního rodičovství, Open

Society Foundations je jedním z podporovatelů PROUDU a mimo jiné této platformě poskytla granty na šíření osvěty obyvatel České republiky a na její vzdělávání (Pracovní skupiny Proudem, nedatováno), podobnou funkci zde zastává i například Slovak – Czech women’s fund (Womensfund, nedatováno). FEM UK ve spolupráci se spolkem Charlie pořádá mimo jiné Měsíc queer a různé debaty v kontextu reflexe českého gay aktivismu (Charlie, nedatováno). Mimo jiné se také zúčastní pochodu Prague Pride, kde se téma osvojování dětí stejnopohlavními páry poprvé veřejně prodiskutovalo. Tyto skupiny však nemají příliš velkou moc k prosazování svého názoru, proto je u proměnné „Moc“ označení, že mají nulový, či velmi slabý vliv. I u proměnné zájem nedosahuje výsledná škála vysoké hodnoty zainteresovanosti, jelikož jsou tyto spolky a sdružení primárně zaměřené jiným směrem a podpora homosexuality a této novely zákona je pouhým fragmentem v jejich programu.

Sdružení, jako například Gay a lesbická liga a GaTe jsou skupiny šířící povědomí o homosexuálech, ale také pomáhají mladým gayům a lesbám překlenout období *coming outu*⁵ (GaTe, nedatováno). Gay a lesbická liga vznikla jako informační platforma pro boj za zákon o registrovaném partnerství, čehož roku 2006 dosáhla. Už od začátku tento zákon podporovala i Gay Iniciativa v čele s Jiřím Hromadou, tento spolek se však 1. 1. 2009 rozpustil. Queer studentský spolek Charlie si za cíl vytyčil důstojné zázemí pro minoritu, která se nebude vyčleňovat, což realizuje za pomoci přednášek, diskuzí, projekcí, výstav, výletů, různých pikniků, setkání a samozřejmě i účasti na pochodu Prague Pride (Charlie, nedatováno). Právě tyto skupiny mají největší zájem o odhlasování novely zákona o registrovaném partnerství, mají ale opět nulovou, či velmi mizivou moc k ovlivnění průběhu schvalování této novely zákona.

Dalším aktérem je katolická církev, která pracuje s obdobnými morálními hodnotami i argumenty, které můžeme nalézt u KDU-ČSL a mládežnické organizace Mladí křesťanští demokraté, kteří již také nejsou funkčním spolkem, v této části je však ještě uvádím, jelikož veřejně (například v televizních debatách) kritizovali možnost adopce dětí stejnopohlavními páry.

Kardinál Dominik Duka při svém kázání zmínil, že děti z homoparentálních rodin nikdy nenajdou svou cestu k Bohu a církve bez rodiny, kde je otec a matka, nebude moci nadále existovat. Dále zmínil, že my sami „pácháme největší sebevražedný atentát jako společnost“, když neuznáváme jako model rodiny otce, matku a děti (Duka, 2016).

⁵ Coming out je termínem, který odkazuje na proces přijetí své menšinové orientace a zbavení se strachu z veřejného „doznání“.

Platforma PROUD je pro zlegalizování osvojování biologického potomka partnera a svou kampaní Různé rodiny, stejná práva se od roku 2013 snaží o schválení novely zákona o registrovaném partnerství. Jakožto iniciátor má PROUD velmi vysoký zájem na projednávání této novely zákona a má také velký vliv na průběh schvalování, když se zasadila o medializaci tohoto problému a pomocí lobby i o získání podporovatelů této novely.

Marii Pěnčíkovou (KSČM), Pavlu Golosowskou (KDU- ČSL), Danu Váhalovou (ČSSD), Jitku Chalánkovou (Top 09), Karla Fiedlera (ÚSVIT), Zdenka Soukupa (ANO), Ludvíka Hovorku (KDU-ČSL), Marka Bendu (ODS) a senátora Jiřího Carbola (KDU-ČSL) bereme jako nejvýraznější politiky, kteří veřejně vystupují proti novele zákona o registrovaném partnerství. Relativně vysoká míra zájmu je u nich udávána z toho důvodu, že se objevují jako hlavní tváře Petice proti zákonu adopce dětí pro homosexuály (dále jen PPZ). Poslankyni Pavlínu Nytrovou zde však uvádím jako aktéra s vyšší mírou zájmu vzhledem k faktu, že je zakladatelkou této petice a poslance Marka Bendu, jelikož je to nejvýraznější opoziční aktér, který vystupuje proti této novele zákona i proti tomu, aby homosexuální páry vychovávaly děti.

Skupina poslanců v čele s Milošem Babišem (ANO), Radimem Holečkem (ODS), Janou Hnykovou (ÚSVIT), Soňou Markovou (KSČM), Margit Balaščíkovou (ANO), Martinou Bedychovou (ANO), Stanislavem Berkovcem (ANO), Jaroslavem Faltýnkem (ANO), Matějem Fichtnerem (ANO), Davidem Kasalem (ANO), Pavlem Plocem (ČSSD) a Jiřím Hamáčkem (ČSSD) jsou jedni z 26 poslanců, kteří 5. září 2014 podpořili novelu zákona o registrovaném partnerství a stali se tak spolunavrhovateli (PROUD, 2014). Proměnná „zájem“ je zde však hodnocena poměrně slabě, jelikož zájem o tuto novelu u těchto politiků není vyhnán výše jiným výrazným zapojením do získávání podpory pro odhlasování tohoto zákona.

Poslanci Jiří Dolejš (KSČM) a Jaroslav Zavadil (ČSSD) jsou v analýze aktérů označeni za aktéry s vyšší hodnotou zájmu na poli homoparentálního osvojování, jelikož jsou veřejně činnější v získávání podpory pro tuto novelu zákona. Mimo jiné se zúčastnili tiskové konference pořádané platformou PROUD, kde veřejně podpořili zařazení této novely do programu jednání schůze poslanecké sněmovny (PROUD, 2015). Soňa Marková (KSČM) se do této skupiny s vyšší hodnotou zájmu v rámci tohoto problému řadí také, jelikož je mediálně činná a veřejně upozorňuje na vlnu netolerance. Stejně tak sem řadím i Janu Černochovou (ODS), která byla mimo jiné

předkladatelkou první novely ZRP. Všichni výše zmínění aktéři jsou také spolunavrhovatelé nynějšího poslaneckého návrhu.

Senátor a ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Dienstbier (ČSSD) se v této novele zákona angažuje o něco více než výše zmínění podporovatelé. Adopci homosexuálními páry považuje za jednu z priorit svého programu, považuje to za otázku rovného přístupu všech příslušníků České republiky (Karlík, Rajlichová, 2014). Do budoucna by chtěl pole působnosti této novely rozšířit také na adopci dětí z dětských domovů.

Další výraznou osobností ve skupině podporovatelů je poslankyně a předsedkyně Stálé komise pro rodinu, rovné příležitosti a národnostní menšiny Radka Maxová (ANO), která je i hlavní navrhovatelkou této novely zákona. Podle Maxové jde v novele především o zájem dítěte a jeho jistotu budoucnosti (Adamičková, Königová, 2014).

Pro poslanecký klub KDU-ČSL je téma adopce homosexuálními páry nepřijatelné. Jak uvádí mluvčí strany Miriam Farská, lidovci jsou zastáncem tradičního modelu rodiny otec-matka a momentálně nejsou ochotni jakkoli podpořit tuto novelu (Karlík, Rajlichová, 2014).

Co se týče politické strany ODS, jejich názor na věc osvojování dětí homosexuálními páry není úplně jednotný. Již od začátku se za tuto novelu postavili Jana Černochová a Radim Holeček právě z ODS, na druhou stranu jeden z největších kritiků této novely je právě Marek Benda, který tuto novelu pokládá „za nesmysl, který by dětem jen uškodil“ (Benda in Petřík, 2013). Podobný postoj zastává i poslanec Ivo Strejček, který považuje tento návrh za pokračování politiky registrovaného partnerství. Nechal se slyšet, že je to pouze levicový návrh, který nemá nic co dočinění s tolerancí (Petřík, 2013). Radim Holeček se sice vyjádřil pro tuto novelu, avšak podle jeho vlastních slov ODS bude mít problém na něco takového jako je adopce dětí stejnopohlavními páry přistoupit (Kopecký, 2014). Je evidentní, že tato novela zákona rozpoutala v poslaneckém klubu ODS velké neshody a debaty, proto je zájem této strany v analýze hodnocen jako relativně velký.

Ani podporovatel dřívějšího zákona o registrovaném partnerství, ČSSD, není jednotný v postoji k této novele zákona. Z části to je z toho důvodu, že po uzákonění registrovaného partnerství přislíbila ČSSD, že již dále zacházet nebude a nebude podporovat adopce homosexuálními páry (Pokorný, 2013). Také je třeba brát v potaz, že mezi nejvýraznější odpůrce této novely zákona se řadí poslankyně Dana

Váhalová a senátor Pavel Lebeda, který homosexualitu označuje za úchylku (Petřík, 2013). Naopak ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier je nejen podporovatelem novely zákona, v březnu 2016 spolu se šéfem resortu spravedlnosti Robertem Pelikánem sepsali obdobnou novelu zákona. Vzhledem ke všem okolnostem a faktům, které jsou uvedeny výše, je poslanecký klub ČSSD v této analýze hodnocen nulovým postojem.

Dalším aktérem, který je názorově roztržštěný, je hnutí ANO. Na jedné straně je zde vidět, že dohromady čtrnáct poslanců podpořilo návrh svým podpisem, na druhé straně se zde nacházejí poslanci, kteří jsou jednoznačně proti. Například Zdeněk Soukup se k možnosti adopce dětí homosexuálními páry vyjádřil, že výchova v homoparentálních rodinách může mít „negativní vliv na jejich duševní vývoj, na jejich sexuální orientaci a na vytváření hodnotového systému“ (Soukup in PPZ, nedatováno). Stále však výrazně převládá pozitivní postoj k této novele, tudíž jsem určila postoj tohoto hnutí jako slabě až středně pozitivní.

Další ze stran, kde je vysoká míra názorové roztržštěnosti, je strana KSČM, kde se nacházejí jak aktivní podpůrci této novely, tak i zarytí odpůrci. V našem rozhovoru však řekl poslanec Dolejš, že věří v to, že v případě volby by se nadpoloviční většina KSČM přiklonila při hlasování ke schválení novely zákona (Dolejš, 2016). Proto zde volím postoj nulový až mírně pozitivní.

Obdobnou roztržštěnost můžeme najít i u strany TOP 09, kde se opět nalézají základní podporovatelé (například František Vácha), a naopak i část odpůrců, jelikož má „část TOP 09 také to křesťanské křídlo, které přišlo s panem Kalouskem“ (Marková, 2016), kdy tato strana vychází z kontroverznějšího postoje. Proto u tohoto aktéra udávám u proměnné postoj negativní hodnotu.

Stranu Zelených jsem do této analýzy zahrnula z důvodu vysoké míry zainteresovanosti v boji za práva gay a lesbické komunity. Tato politická strana vystupuje jednotně v podpoře LGBT komunity, což dokazuje i například volební program této strany, kde se zaměřují na odstranění diskriminace sexuálních menšin (Volební program Strany Zelených, nedatováno). Tato strana podporuje jak adopci biologického dítěte jednoho ze stejnopohlavního páru, tak i adopci v případě, že není biologickým rodičem ani jedna z osob. Dále pak umožnění umělého oplodnění lesbickým párům (Strana Zelených, 2015).

Zbytek poslanecké sněmovny je označen neutrální hodnotou u proměnné postoj a to z toho důvodu, že je momentálně velmi těžké, téměř nemožné určit přesný podíl podporovatelů a opozice. Nulová hodnota se nalézají i u proměnné zájem, jelikož se stále

čeká na zařazení projednání novely do programu jednání Poslanecké sněmovny a na její první čtení. Stejně je na tom i Senát.

Určení daných aktérů bylo provedeno na základě vlastního úsudku a částečně z obsahové analýzy. Výběr aktérů podléhal kritériím, která jsem si určila v průběhu studia mediálních textů. Pokoušela jsem se určit aktéry, kteří na poli daného problému prosazují své názory delší dobu (například PROUD, Černochová, církev, Benda), či mají aktuálně příležitost ovlivnit proces rozhodování a implementace (např. Maxová, Nytrová). Dalším kritériem byla zainteresovanost aktérů k dané problematice, kdy jsem volila aktéry, kteří jsou činnější v prosazování svých postojů a názorů, což je také spjato s mediální viditelností konkrétních aktérů – dostačující výši „mediální viditelnosti“ pro zařazení do analýzy jsem určila na základě vlastního úsudku, dle počtu výskytu konkrétních jmen v mediálních textech a kontextu jednotlivých případů.

U takto provedené analýzy je nevýhodou, že je do velké části tvořena subjektivním vnímáním výzkumníka, tudíž nejsem schopna s jistotou říci, do jaké míry jsou mé odhady stran proměnných postoj/vliv/zájem přesné. Proto je nutné brát tuto analýzu spíše orientačně, což však není na překážku, neboť tato analýza slouží spíše jako doplňující část této práce

8 Analýza rámců

V této části se věnuji analýze soupeřících rámců, která byla provedena v rámci této bakalářské práce. Budou zde prezentovány rámce, které jsem pomocí obsahové analýzy mediálních textů, jejíž postup jsem uvedla v kapitole 3.3.1.1, a za pomoci expertních rozhovorů určila na poli novely zákona o registrovaném partnerství. V této části budu vycházet z konceptualizace analýzy rámců, kterou uvádí Jan Morávek (2007) a Eva Hejzlarová (2012).

Již v průběhu tvorby analýzy aktérů a studia mediálních textů se začaly rýsovat skupiny aktérů, které buďto danou novelu zákon podporují, či se naopak staví do opozice. Na následujících řádkách se pokusím konkrétněji analyzovat dané skupiny a určit soupeřící rámce. Tyto rámce se uplatnily na veřejněpolitickém fóru a mnou sledovaná diskuze se odehrála na poli novely zákona o registrovaném partnerství. V daných rámcích jsou poté určeny způsoby argumentace, které jsou pro dané rámce charakteristické, a přiřazeni nejvýraznější aktéři, kteří dané argumenty prezentují.

8.1 *Prezentovaný problém, argumentace a hodnoty*

Při předložení novely tohoto zákona předkladatelé/předkladatelky opírali své argumenty o hodnoty typu rovnost příležitostí pro všechny obyvatele České republiky bez ohledu na sexuální orientaci. Na neuspokojivou stávající situaci a důležitost této novely upozornili poukázáním na současné právní ukotvení práv stejnopohlavním párů v oblasti osvojování dítěte, kdy není v registrovaném partnerství možné osvojení dítěte, a to ani biologického potomka partnera. Tento stav vnímají jako protiústavní a diskriminační.

Tato novela zákona, stejně tak i argumenty předkladatelů/předklatelek, měla za následek velmi silnou odezvu ze strany opozice. Argumenty prezentované aktéry jednotlivých rámců zasahují do vícero rovin, proto je zde bude konceptualizovat postupně a samostatně.

Jakožto nejčteněji zastoupený opoziční argument zde vystupuje chybějící role druhého pohlaví, který vnímá opoziční rámec jako neopomenutelný faktor ve výchově dítěte. Z této strany je preferovaný tradiční vzor rodiny, „*kdy na dítě působí rodiče – ženský i mužský příklad – vzor pro utváření jejich jednání, až jednou budou zakládat svou rodinu*“ (Husák in Petřík, 2013). Opozice operuje s tvrzením, že tradiční rodina je jediným zdravým prostředím pro výchovu dětí. Toto tvrzení padlo mimo jiné

i v rozhovoru pro Český rozhlas 6, kdy se Michaela Šojdrová vyjádřila, že „*představa tradiční rodiny není přežitá. Je to zdravý model pro vývoj dětí, je to to nejzdravější prostředí, které může být*“ (Šojdrová in *Názory a argumenty*, 2010).

V argumentaci zastánců této novely se také objevuje chybějící role jednoho z rodičů, avšak tento rámec to nepovažuje za nepřekonatelný problém. Poukazují na fakt, „*že i dnes vznikají v heterosexuálních párech velice komplikované vztahy. Dnes existuje velké množství neúplných a rekonstruovaných rodin (...)*“ (Šabatová in *Interview ČT24*, 2014). Tento protiargument tedy vychází z předpokladu, že v České republice žije nepřeborné množství dětí v neúplných rodinách, kde chybí vzor druhého pohlaví, a přesto tyto děti dospívají v plnohodnotné občany naší společnosti. Jak uvedl poslanec Jiří Dolejš při našem rozhovoru: „*může mu nějakou dobu chybět ta role toho druhého, což ale známe třeba z rozvedených rodin. Když dítě žije třeba s matkou, samoživitelkou a nemá toho otce, tak psychologicky to dítě tu roli toho otce postrádá a musí to nahrazovat jinak. Jo, ale není to něco fatálního a určitě je lepší, když to dítě má alespoň jednoho rodiče, nebo ty rodiče, homosexuální rodiče, než když je naprosto mimo rodinné prostředí, takže si myslím, že ten význam toho rodinného prostředí tam převažuje nad problémem s tou rolí toho jednoho pohlaví*“ (Dolejš, 2016).

Další dimenzí argumentu, kterou lze spatřit u opozice této novely zákona, je vliv na dítě vyrůstající v homoparentální rodině. Tento způsob argumentace je velmi podobný již výše zmiňovanému argumentu chybějící role druhého pohlaví a velmi úzce spolu souvisí.

Tato hodnota odpůrců novely zákona poukazuje na předpoklad, že děti vyrůstající v rodinném soužití dvou partnerů/ partnerek stejného pohlaví, jsou z daného uspořádání zmatení, což má velmi nepříznivý dopad na psychiku daného dítěte, či dokonce naučení se homosexualitě. Dalším faktorem, který je zde často akcentován, je riziko horší socializace v kolektivu ostatních dětí, což tvrdí i Ludvík Hovorka, poslanec KDU-ČSL: „*Jakékoliv jiné výchovné prostředí – například v soužití dvou mužů nebo dvou žen - je pro výchovu dětí nevhodné, může způsobit zmatek v dětských myslích i závažná traumata v dětském kolektivu a v celém pozdějším osobním životě dítěte vychovávaného homosexuálním párem.*“ (Hovorka in *PPZ*, nedatováno).

Zastánci novely zákona však s tímto názorem zásadně nesouhlasí, jako podklad pro tato tvrzení jsou psychologické studie a názory odborníků, které vyvracejí jak možnost „naučení se“ homosexuality, tak i negativní vliv na psychiku a psychický vývoj dítěte, což potvrdila i psycholožka Eva Polázková: „*Zpochybňování rodičovské způsobilosti*

lesbických žen a gayů na základě jejich domnělé patologie patří k jakémusi „zlatému standardu“ stereotypů a mýtů, které problematiku G/L rodičovství provázejí od samého počátku. Početné výzkumy a klinická praxe za posledních několik dekád neprokázala souvislost mezi homosexuální orientací a narušením psychického vývoje dítěte“ (Polášková, 2009: 69-70). Dále v této rovině proběhla diskuze na téma socializace dětí v kolektivu, kdy odborníci připouští určité riziko, které tato novela zákona může ze začátku přinést, nepovažují to však výhledově za markantní problém „Pochopitelně je potřeba se na to výchovně zaměřit, aby to společnost nechápala jako nějakou úchylku. (...) Vzpomeňte si, jaké byly boje proti registrovanému partnerství. Jak se hovořilo o tom, jak to poškodí rodiny a jakým způsobem bude rodinám ublíženo a u nás už registrované partnerství funguje řadu let a zeptejte se, jestli nějakou rodinu to poškodilo nebo jestli to někomu ublížilo. Na začátku nějakého jiného postoje se vždycky někteří lidé mohou domnívat, že by to mohlo uškodit, ale řada zemí registrované partnerství dnes praktikuje a nikde to žádné škody nepřineslo“ (Uzel in Kupka, 2014). Také se objevuje argument, že děti z homoparentálních rodin jsou otevřenější a tolerantnější a tyto vlastnosti jsou přenášeny i na jejich okolí.

Další hodnotou odpůrců je rodina, konkrétně její biologická a společenská funkce. Tato novela zákona byla zpochybňována v tom smyslu, že podporuje zánik primární funkce rodičů a rodiny celkově, tedy reprodukce. Je zde prezentován fakt, že „základní a přirozený zákon života jasně říká, že dítě se narodí rodičům – matce a otci.“ (Chalánková in Petřík, 2013).

Naopak zastánci považují za funkci rodiny rodinné zázemí a lásku, kterou jsou stejnopohlavní páry schopny dát dětem. „Já si myslím, že problém opravdu nesouvisí s tou orientací, problém je, když ten člověk, jaksi, nemá to dáno, že se umí starat o děti. To je to základní a to by měli posuzovat jak sociálka, tak soudy, když se rozhoduje, kam to dítě jde, tak by se mělo vždy zvážit, rozhodovat ve prospěch dítěte, takže když si někdo myslí, že si pořídí hračku, která se jmenuje dítě, tak samozřejmě je to špatně, je to obrovská zodpovědnost, je důležitý si vytvořit vztah a to dítě si musí vytvořit vztah, ale to si myslím, že není dáno tou orientací“ (Dolejš, 2016).

Dále připomínají, že zde biologická funkce rodiny zachována do jisté míry je, ať již adoptí dítěte, které má dotyčný například z předešlého vztahu s opačným pohlavím, umělým oplodněním jedné z partnerek, tak ale i pudem výchovy další generace.

Na poslední argument zastánců o umělém oplodnění však protistrana také jasně zareagovala, a to tím, že je zde nepopíratelná funkce muže a tím pádem jsou rodiče

skutečně pouze muž a žena. Reakce, které zohledňovaly anonymitu dárců spermatu, považovali za degradaci mužské role.⁶

Jako další ideovou překážku vidí odpůrci v rozpadu tradičních hodnot, což by mohlo mít za následek rozpad celé společnosti. Tato hodnota vychází z výše zmíněné dimenze funkce rodiny a tradičního uspořádání rodiny, která je tvořena z ženské a mužské role. Při schválení novely zákona o registrovaném partnerství tak dle názoru některých hrozí uvolnění morálních hodnot společnosti. Kardinál Dominik Duka při svém kázání zmínil, že děti z homoparentálních rodin nikdy nenajdou svou cestu k Bohu a církev bez rodiny, kde je otec a matka, nebude moci nadále existovat. Dále zmínil, že my sami „*pácháme největší sebevražedný atentát jako společnost*“, když neuznáváme jako model rodiny otce, matku a děti (Duka, 2016).

Zastánci v tom však nevidí rozpad tradičních hodnot, ale jistý vývoj v tolerantnosti české společnosti vůči menšinám. To, že nadpoloviční většina české populace souhlasí s adoptí biologického potomka druhého z partnerů/partnerek, považují za jistý souhlas potenciálních voličů s hodnotami, které politici vyznávají a prezentují.

Poslední argument opozičního rámce je prosazování práv homosexuálů nad rámec původních požadavků. Jedním z argumentů zde je poukazování na takzvanou salámovou metodu, kterou předkladatelé novely, homosexuálové, lesby a Proud využívá k dosažení cílů. Vycházejí z tvrzení, že v roce 2006, když došlo ke schválení zákona o registrovaném partnerství, bylo slíbeno, že komunita gayů a leseb nebude požadovat žádná další práva a v žádném případě se nebude v budoucnu jednat o žádné z možností adopce dětí stejnopohlavními páry, jak o adopti dětí z dětských domovů, tak ani o adopti biologického potomka jednoho z partnerů, čímž také argumentuje Marek Benda: „*(...) v roce 2006, kdy byl zákon koalici Paroubkovy ČSSD s „Marťany“ tedy s komunisty prosazen, se všichni dušovali, že o adopce nejde a nikdy nepůjde. Neuplynulo ani deset let a samozřejmě se tento požadavek objevuje. Nejde o žádná práva, ale o poměrně agresivní pokusy jedné ze společenských menšin si prosadit společenský respekt formou zákonů*“ (Benda in PPZ, nedatováno). Odpůrci novely zákona také zastávají názor, že je zbytečné tuto novelu prosazovat, jelikož dětí, kterých by se výsledný zákon týkal, je minimum a právě z tohoto důvodu je zcela nelogické upravovat danou skutečnost právně.

⁶ „*A degradovat člověka nebo řekněme ty gamety, ty pohlavní buňky na biologický materiál, ono ryze biologicky se to tak taky dá nazvat, se mi přece jenom zdá poněkud nedůstojné,*“ (Burdová in Máte slovo, 2014).

Zde se ozývají hlasy zastánců novely, někteří se staví skepticky k tvrzení, že toto prohlášení před deseti lety při jednání skutečně zaznělo (Sloboda, 2016), ale i kdyby skutečně podobné sliby zazněly, poukazují na fakt, že jeden hlas nemůže zastupovat celou komunitu. „*To úskalí je v tom, že když jsme se bavili o registrovaném partnerství, tehdy, v tom začátku 21. století, tak někteří, já teda ne, ale někteří deklarovali, že to je vše a už se nic dalšího navrhopat nebude*“ (Dolejš, 2016). Jak ale dodává, „*já jsem to tehdy nesliboval, tak to vnímám, jako že to není v rozporu s tím, co jsme tehdy říkali*“ (Dolejš, 2006), není to dle jejich mínění nic, co by bylo v rozporu s „pravidly“, která se v minulosti nastavila. Obdobně mluví i Lucia Zachariášová: „*tu diskuzi před těmi deseti lety vedli jiní lidé, s jinými ambicemi, a to přece neznamena, že od té doby již gay/lesbická komunita nebude požadovat žádná další práva. To neznamena, že se ten vývoj zastavuje, ta diskuze musí jít dál. Ať už to použijete jako strategický argument nebo to myslíte vážně, že nemáte ambice chtít něco dalšího, tak je podle mě legitimní vznášet pořád další a další požadavky (...) Podle mě je úplně legitimní vést společenskou debatu o tom, jaká práva mají jaké skupiny osob. To je podle mě základní premisou fungování společnosti, že se bavíme o tom, o osobnostních právech*“ (Zachariášová, 2016).

Na základě výše uvedených informací v analýze argumentů podporovatelů a opozice daného problému je patrné, že se na poli daného problému vyskytuje více argumentačních rámců, většinu z nich bych však označila za podpůrné, respektive za „nesamostojné“ (například argument hovořící o neférovosti postupu a prosazování práv nad rámec). Ve výsledku lze tedy hovořit o dvou hlavních soupeřících rámcích, kdy jeden novelu o registrovaném partnerství podporuje a druhý se naopak staví do opozice. Podrobnějšímu přehledu a vysvětlení se zevrubněji věnuji v následující podkapitole 8.2, kde popisuji konkrétní aktéry a zastávané argumenty a v podkapitole 8.3 „Výsledný přehled soupeřících rámců“. Výsledné dva rámce tedy vypadají:

- 1) Adopce biologického potomka partnerem stejného pohlaví jako žádoucí jev (R1)
- 2) Adopce biologického potomka partnerem stejného pohlaví jako patologický jev (R2)

Mnou zvolený první rámec se skládá z argumentů cílených na antidiskriminační hodnoty, kdy požaduje odstoupení od dogmatického rozdělování podle sexuální orientace a poukazuje na fakt, že homoparentální rodiny jsou schopné poskytnout stejné

rodinné zázemí, jako rodiny tradiční a tím pádem obhájí postup v právech homosexuálů. Druhý rámec vychází z argumentů cílených jak na tradiční hodnoty, kdy vyznává tradiční uspořádání rodiny, kde se vyskytuje mužský a ženský vzor, tak na biologickou funkci, kterou může zastávat pouze pár sestávající z muže a ženy. Stav, kdy dítě vyrůstá v homoparentální rodině vnímá jako závažnou odchylku od chtěného a zdravého rodinného uzpůsobení. Do tohoto rámce řadím i argument hovořící o neférovosti postupu a prosazování práv LGBT komunity nad, dle jejich názoru, dohodnutý rámec.

8.2 Sponzoři rámců

Sponzory rámců jsem již nastínila v přehledu rychlé analýzy aktérů, nyní však určím neaktivnější sponzory soupeřících rámců, kteří vystupují na poli daného problému. Kvůli názorové roztržiténosti politických stran, která je patrná právě v analýze aktérů, jsem se rozhodla za sponzory neoznačit politické strany, jelikož nemám dostatek potřebných informací k přesnému určení postoje jednotlivých politických stran. Jedinou výjimkou zde bude KDU-ČSL, která na poli dané problematiky vystupuje jednotně, stejně tak jako Strana Zelených.

Sponzorů v rámci R1, „Adopce biologického potomka partnerem stejného pohlaví jako žádoucí jev“ je hned několik. Jako jeden z nejvíce viditelných sponzorů zde vystupuje předkladatelka novely zákona a poslankyně za ANO, Radka Maxová, která spolu s PROUDEM a Jiřím Dientsbierem argumentuje na rovině chybějícího právního rámce. Dalším argumentem je zde i fakt, že současný stav je diskriminující. Obdobně se k problému staví i Jiří Dolejš, když argumentuje, že *„jde o štěstí dítěte a že dokonce i nebiologický rodič může dítěti, a vždycky rozhoduje soud nakonec, tak může dítěti poskytnout tu péči a lásku, pokud teda je tam ten vztah“*, či Strana Zelených.

Obdobně argumentuje i Soňa Marková, která své argumenty prokládá napříč všemi výše zmíněnými rovinami, hlavně však vílo na rodinné zázemí pro dítě, kdy nevnímá rozdíl mezi homoparentální rodinou a tradičním vzorem, jelikož oba tyto modely dokážou poskytnout dítěti obdobné zázemí: *„jestliže dítě, kdy jeden z těch partnerů je jeho rodičem, bude v prostředí, které bude podnětné a láskyplné, bude tomu dítěti poskytováno jak péče, tak i láska a rozvoj celé té osobnosti, tak v tom žádná negativa nevidím a naopak v tom vidím, že je tam i právně zakotveno, že když se jednomu z těch rodičů něco stane, dokonce i tomu rodiči, tak ten druhý partner může se*

o to dítě postarat a to dítě má nějaké zázemí.“ Obdobně argumentuje i Radan Šafařík ze Strany Zelených, který také nevnímá rozdíl mezi těmito typy rodinného uspořádání: „Podle mě je tedy už, co se týče odborné debaty, v tom už jasno a myslím si, že zásadnější rozdíly tam nejsou. Vždycky záleží na individuální charakteristice té rodiny. Dokážu si představit špatnou rodinu, kde je maminka a tatínek, i skvělou rodinu, kde jsou dva tatínkové nebo dvě maminky. A samozřejmě i naopak. Myslím si, že k tomu ani nejsou důkazy, aby bylo možné tvrdit, že jeden z těch typů rodin je horší, než ten druhý.“

Dalšími aktéry zde jsou občanská sdružení a spolky, jako jsou Mladí zelení a Univerzitní spolky, kteří se zasazují o rovnost nezávisle na pohlaví, orientaci, či vyznání a staví se proti dogmatickému rozdělování dle orientace.

Také sem řadím i skupinu zbylých poslanců v čele s Milošem Babišem (ANO), Radimem Holečkem (ODS), Janou Hnykovou (ÚSVIT), Soňou Markovou (KSČM), Margit Balaščíkovou (ANO), Martinou Bedychovou (ANO), Stanislavem Berkovcem (ANO), Jaroslavem Faltýnkem (ANO), Matějem Fichtnerem (ANO), Davidem Kasalem (ANO), Pavem Plocem (ČSSD) a Jiřím Hamáčkem (ČSSD), kteří podpořili novelu zákona o registrovaném partnerství. Celou tuto skupinu i spolu s Jiřím Dolejšem, Soňou Markovou a Janou Černochovou zanáším do schématu níže pod jednotným označením „spolunavrhovatelé novely zákona“.

Sponzorů v rámci R2, „Adopce biologického potomka partnerem stejného pohlaví jako patologický jev“ je hned několik. Nejvíce viditelným sponzorem je zde poslanecký klub KDU-ČSL, který se k otázce novely zákona staví negativně a odmítavě, dokonce fakt, že by měli mít homosexuálové právo adoptovat biologické dítě partnera, odsuzují: „Pro poslanecký klub KDU-ČSL jsou adopce pro homosexuální páry v tuto chvíli nepřijatelné. My jsme tradičními zastánci rodiny ve formátu otec, matka a děti,“ (Farská in Karlík, Rajlichová, 2014). Tento sponzor je aktivní hned na několika úrovních daného rámce, a to na úrovni vnímání mužské a ženské role jako základní prvek výchovy dítěte: „Dítě potřebuje vyrůstat v rodině, kde jsou jasně dané role, a to je role ženy jako matky a role muže jako otce“ (Golasowská in PPZ, nedatováno), na úrovni škodlivého vlivu na dítě při výchově v homoparentální rodině: *Jakékoliv jiné výchovné prostředí – například v soužití dvou mužů nebo dvou žen - je pro výchovu dětí nevhodné, může způsobit zmatek v dětských myslích i závažná traumata v dětském kolektivu a v celém pozdějším osobním životě dítěte vychovávaného homosexuálním párem“* (Hovorka in PPZ, nedatováno) a na úrovni vnímání rodiny jako biologické jednotky státu „rodina základním kamenem lidského společenství, je zárukou přežití

lidstva. Svazek muže a ženy je jedinečný a nenahraditelný“ (Ibid.), či „model manželské rodiny a ten model, kde dítě vidí vzor žena - muž, není důležitý jen pro dítě, jen pro manžele, ale také pro společnost. Jestli připustíme, že se má společnost vyvíjet směrem homosexuálního partnerství, tak si říkáme, že vymřeme. Anebo teda budeme muset usilovat úplně o jiné formy reprodukce. Model rodiny tradiční, to není model nějaký křesťanský. To je model přirozený“ (Šojdrová in *Názory a argumenty*, 2010). Dalším sponzorem tohoto rámce je katolická církev, která pracuje s obdobnými morálními hodnotami, jako předchozí sponzor a způsob argumentace tohoto sponzora se odehrává na stejné úrovni, jako u KDU-ČSL.

Dalším sponzorem druhého rámce je poslanec za ODS Marek Benda, který argumentuje převážně na úrovni páv stejnopohlavních párů: „Jestli ten další požadavek je ten, že chtějí osvojovat děti, tak já říkám, zrušit registrované partnerství jako celek, protože není normální mít dva tatínky a dvě maminky“ (Benda in Adamičková a Königová, 2014). Benda kritizuje fakt, že při předložení návrhu zákona se jistými aktéry přislíbilo, že se další roviny práv stejnopohlavních párů po přijetí zákona nebudou požadovat. Tento sponzor se však dotýká i dalších rovin, například rozvratu společnosti „Je to celé klasický kulturní marxismus, který se zabývá tím, jak destruovat společnost“ (Benda in Srnka, 2016).

Jakožto dalšího sponzora druhého rámce jsem označila poslankyni Pavlínou Nytrovou, původkyni petice proti novele zákona. I tento sponzor zasahuje do většiny rovin argumentů – roviny práv homosexuálů „zákon o registrovaném partnerství prošel v roce 2006 tou nejtěsnější většinou o jeden hlas a to jen proto, že tehdy homosexuálové slibovali, že už nic více nebudou chtít. Slib nedodrželi“ (Nytrová, 2015). Nytrová argumentuje také na rovině tradičního pojetí rodiny: „Otcem a matkou jsou muž a žena, ne registrovaní partneři! Novými alternativními variantami bychom mohli zpochybnit staletí osvědčený a fungující model rodiny“ (Ibid.), či na rovině vzoru ve výchově dítěte „Naší povinností je usilovat o vytvoření těch nejlepších podmínek pro výchovu dítěte, a ne utvářet jiné alternativy, které nikdy nemohou nahradit základní buňku rodiny, jež tvoří jeden "otec" a jedna "matka““ (Nytrová in PPZ, nedatováno). Dalšími sponzory jsou zde Marie Pěničková, Dana Váhalová, Jiří Carbol, Jitka Chalánková, Karel Fiedler a Zdeněk Soukup. Všechny tyto aktéry zanáším do schématu níže pod jednotným označením „skupina poslanců podepsaných pod peticí proti novele zákona“.

8.3 Výsledný přehled soupeřících rámců

Na následujících řádcích je již vidět kompletní schéma obou rámců, které jsem spolu se sponzory identifikovala. Mimo to jsou zde uvedeny kategorie, jako je vztah k oblasti adopce potomka jednoho/jedné z registrovaných partnerů/ partnerek druhým/druhou, morální východiska, či poškozené strany.

Tabulka 8: Soupeřící rámce v tematické oblasti adopce potomka jednoho z registrovaných partnerů druhým

Úroveň tematické oblasti		
Název tematické oblasti	Adopce potomka jednoho z registrovaných partnerů druhým	
Fóra soutěžení mezi rámci	Veřejněpolitické	
Soutěžící rámce	R1: Adopce biologického potomka partnerem stejného pohlaví jako žádoucí jev	R2: Adopce biologického potomka partnerem stejného pohlaví jako patologický jev
Úroveň rétorického rámce		
Sponzoři	Maxová, Proud, Dientsbier, spolunavrhovatelé novely zákona, Strana Zelených, podporující občanská sdružení a spolky, hnutí zaměřená na gay/lesbickou komunitu	KDU-ČSL, Benda, církev, skupina poslanců podepsaných pod petici proti novele zákona
Vztah k obecné tematické oblasti	Adopce dětí v rámci registrovaného partnerství jako žádoucí jev, momentální stav diskriminující a protiústavní	Adopce dětí homosexuály jako jev, který by neměl být právně ukotven, děti vyrůstající v homoparentálních rodinách jako oslabení tradičních hodnot a tradičního vzoru rodiny
Soutěžící problémy	Současná situace protiústavní a diskriminující, právní nejistota dětí žijících ve stejnopohlavních rodinách	Oslabení funkce rodiny, rozpad společnosti
Veřejněpolitické důsledky	Zajištění rovnoprávnosti bez rozdílů sexuální orientace, právní jistota pro homoparentální rodiny	Společnost nevhodná pro výchovu dětí, uvolněné morální hodnoty, výchova deviantů

Argumenty daného rámce	Stávající stav je protiústavní, děti a jejich rodiče žijí v právní nejistotě, stejnopohlavní páry jsou schopny poskytnout dítěti stejné zázemí	V homoparentálních rodinách chybí vzor druhého pohlaví, obdobné rodinné uspořádání má špatný vliv na psychiku dítěte, tyto rodiny nedokáží naplnit svou biologickou funkci, porušení slibu, že se již nebude pokračovat
Úroveň problému		
Hodnoty a morální soudy	Solidarita, rovnost podmínek a práv, láskyplné prostředí jako funkce rodiny	Tradiční hodnoty, vzor rodiny: muž – žena, biologická funkce základní funkce rodiny
Poškozené strany	Gayové a lesby, děti	Česká společnost, tradiční rodiny, děti

Zdroj: Autorka

Na základě argumentů, které jsem definovala v 8.1, je patrné, že oba rámce cílí na jiná fakta, skupiny, ale i jinou část populace. Zastánci novely se zaměřují spíše na práva dětí a aktuálně neexistující právní rámec, který by jim zajišťoval právní jistotu, opozice vystupuje spíše proti homosexualitě jako takové a tvrdí, že je zbytečné jakkoli legislativně zaštitovat možnost adopce potomka jednoho z registrovaných partnerů druhým. Ústřední hodnotou zastánců je tedy ve výsledku skupina bezbranných dětí, která potřebují pomoc ze strany zákonodárců, další hodnotou jsou zde rovné příležitosti bez rozdílu sexuální orientace. Tyto hodnoty jsou vyznávány spíše liberálnější částí populace, do které se řadí osoby do třiceti let⁷ žijící v regionech, jako je například hlavní město Praha (Dolejš, 2016). Opozice zase cílí na homosexualitu, která svou deviantní povahou může zapříčinit rozpad tradičního modelu rodiny, kde se objevuje vzor matky a otce, a tudíž i tradičních hodnot. Tyto hodnoty jsou vyznávány spíše staršími obyvateli České republiky, žijícími v místě s vyšším podílem věřících, jako je například jižní Morava.

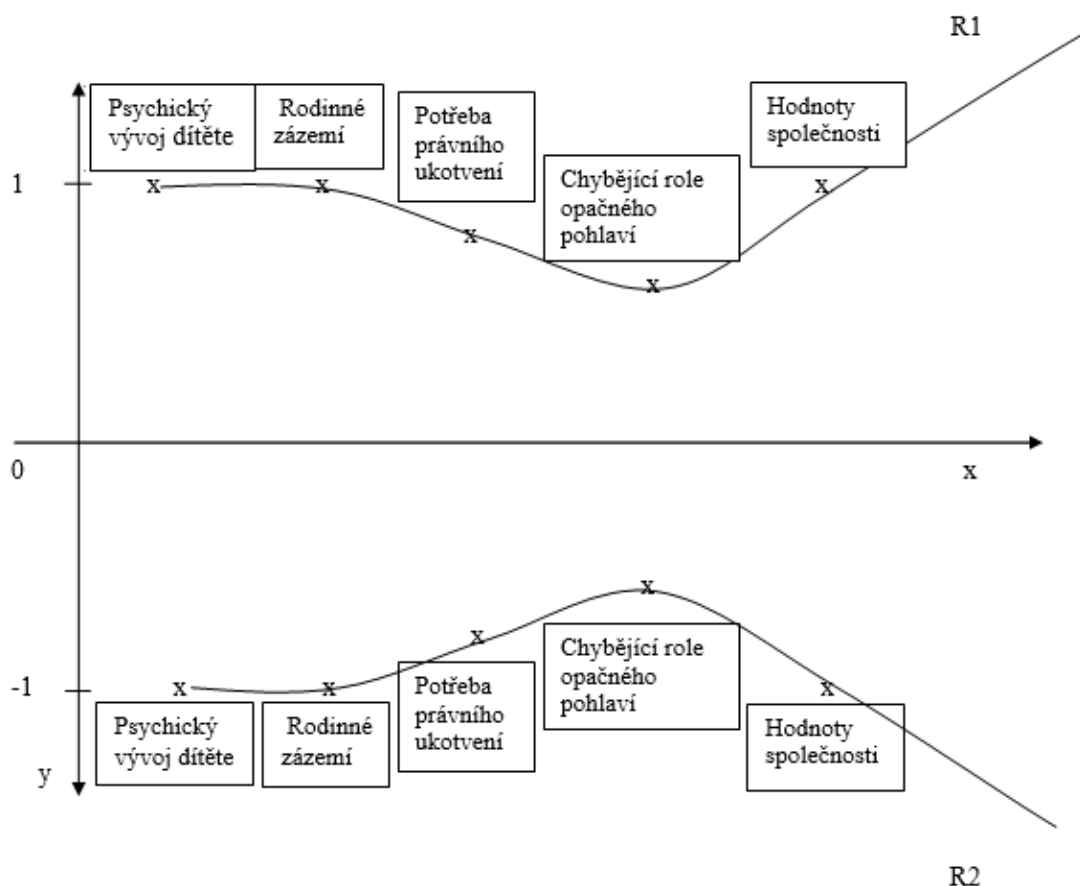
⁷ Dle šetření STEM/MARK jsou právě mladí lidé do třiceti let nejvstřícnější k možnosti adopce dětí stejnopohlavními páry, skupina respondentů starších 45 let se k této možnosti stavila markantně konzervativněji (STEM/MARK, 2015)

Při rozhovorech s respondenty jsem se mimo jiné ptala na vliv zastávaného rámce na jejich volitelnost, kdy nikdo z nich toto téma nepovažuje za vyloženě „škodlivé“, či „přínosné“ pro volitelnost (respondenti ze Strany Zelených se shodli na tom, že všechny jejich cíle jsou do jisté míry kontroverzní a tento bod na volebním programu rozhodně není ten nejvýraznější a nejkontroverznější).

V počátcích psaní mé bakalářské práce jsem si vytyčila za jeden z cílů přerámování daných rámců. Během psaní jsem od toho upustila, ale i přesto se pokusím najít průnik v názorech obou rámců, na kterém by se případné přerámování dalo postavit. Z tohoto důvodu si vytvořím grafické znázornění narativu a pokusím se tak zanést jednotlivé kategorie argumentů do grafu. Určila jsem si následující kategorie, které budu zanášet nad osu x (podporovatelé), či pod osu x (opozice) grafu. Vycházím z předpokladu, že argumenty, které se spolu nesetkávají na žádné rovině, mají hodnotu 1 či -1, ty kategorie, které mají alespoň částečně společnou bázi, se blíží k hodnotě 0. Čím blíže se argument blíží k ose x, tím je větší šance skrze tento argument posunout kontroverzní situaci do situace neshody. A zde jsou již vybrané kategorie:

- 1) Psychický vývoj dítěte.
- 2) Rodinné zázemí.
- 3) Chybějící role opačného pohlaví.
- 4) Potřeba právního ukotvení.
- 5) Hodnoty společnosti.

Graf 1: Grafické znázornění narativu soupeřících rámců

Zdroj: Autorka

Z argumentů, které jsem v této práci uvedla u jednotlivých rámců, je patrné, že na úrovni psychického vývoje dítěte, rodinného zázemí, ani hodnot, ze kterých rámce vycházejí, a které ve společnosti vnímají, nebude možné vést jakoukoliv debatu, jelikož oba soupeřící rámce v těchto kategoriích zastávají a argumentují diametrálně odlišnými hodnotami. Jak je však vidět na grafu, tyto rámce by teoreticky mohly přistoupit na stav konsenzu na úrovni chybějící role opačného pohlaví, jelikož je to argument, který zaznívá u obou stran, i když oba rámce argumentují odlišnými hodnotami. Avšak vzor matek-samoživitelek, či otců-samoživitelů by mohl být jeden z faktorů, který by opoziční rámec mohl teoreticky přijmout. U kategorie potřeby právního ukotvení se z jedné strany ozývá, že tyto rodiny není třeba jakkoliv právně ošetřovat, jelikož je jich v České republice minimum, na druhé straně se argumentuje několika tisíci rodin, které žijí v neustálém strachu. Avšak i zde je jistá báze, na které by se dalo stavět, a to z toho důvodu, že i opozice vnímá jisté procento rodin žijících v nejistotě, byť pro ně ve velmi

omezeném počtu. I přesto si však myslím, že dle výsledných rámců a jejich prezentovaných problémů, argumentů a cílení na rozdílné skupiny, které jsem v této práci identifikovala, vyplývá, že zde není moc prostoru k přerámování, kdy by bylo možné přejít ze stavu neschůdné situace do stavu neshody.

Diskuze

Tato práce se zabývá tématem legalizace adopcí dětí stejnopohlavními páry, kdy jsem se pokoušela identifikovat soupeřící rámce a sponzory jednotlivých rámců. V průběhu práce jsem se rozhodla nerealizovat svůj třetí výzkumný cíl, který se věnoval přerámování obou rámců a posunu problému z pozice kontroverze do pozice neshody, a to vzhledem k rozsahu práce, ale i náročnosti dané teorie. Nakonec jsem se hledáním báze, na které by přerámování teoreticky možné bylo, věnovala, avšak velmi okrajově. Myslím si, že by bylo velmi zajímavé v rámci další práce toto přerámování více rozvést a pokusit se nastínit různá východiska daného problému – bylo by dle mého názoru zajímavé zkoumat možný názorový posun u obou z rámců na úrovni daných argumentů, jelikož z mé práce vyplývá, že klasické přerámování zde není možné. Ale vzhledem k tomu, že v politické sféře hraje důležitou roli mnoho argumentů (například různé vyjednávání, či „protislužby“), nabízí se zde možnost tyto proměnné do analýzy zahrnout a pokusit se najít jistou korelaci.

Pro identifikaci a analýzu rámců je nejideálnější analýza jejich přímé interakce, která by v případě novely zákona o registrovaném partnerství probíhala při jednání Poslanecké Sněmovny Parlamentu České republiky. Při této argumentaci, která by byla rozvinutější, by bylo jednodušší rozlišit, které argumenty jsou hlavní a které podpurné. Dále by bylo možné sledovat strategie, které jednotliví aktéři sledují, či již výše zmiňované vyjednávání, či názorové posuny. Avšak vzhledem k velmi pomalému postupu novely zákona, u které ke dnešnímu dni neproběhlo ani první čtení, jsem tuto možnost podrobnějšího zkoumání neměla.

Také by bylo zajímavé, a pro akademické účely i mnohem přesnější a prospěšnější, provést komplexnější analýzu aktérů, jelikož mnou provedená verze má mnoho nedostatků a její výtěžnost není nejvyšší. Nabízí se tu varianta hloubkových rozhovorů s každým potenciálním aktérem a v rámci rozhovoru i každého aktéra nechat, aby se sám zařadil. Pro mé účely mnou zvolená metoda sice dostačovala cílům práce, avšak pro větší výtěžnost bych pro další práci skutečně volila propracovanější variantu.

Co se týče sběru dat v rámci této práce, i zde jsou vidět jisté nedostatky, které jsem zaznamenala při dokončování práce. Jsem si vědoma například nedostatečného rozložení ve vzorku respondentů. Ale nedostatek respondentů ze strany opozice jsem nakonec nahradila argumenty, které jsem získala díky obsahové analýze mediálních textů.

Závěr

Cíle této bakalářské práce, které jsem si na začátku vymezila a které měly za úkol (I) popsat situaci a legislativní ukotvení v oblasti osvojování dětí stejnopohlavními páry v ČR a (II) Identifikovat jednotlivé rámce, jež spolu soutěží na poli adopce dětí stejnopohlavními páry, byly naplněny.

Prvnímu cíli bakalářské práce jsem přiřadila výzkumné otázky mající za cíl popsat ukotvení adopce stejnopohlavními páry, popsat pokrok novely zákona o registrovaném partnerství, která ošetřuje možnost adopce biologického potomka partnera/partnerky druhým v registrovaném partnerství a popsat, jak nahlíží česká společnost na možnost adopce dětí stejnopohlavními páry.

Dle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákona je v České republice několik forem náhradní péče - osvojení, poručenství, opatrovnictví, svěření dítěte do péče jiné osoby, pěstounství a ústavní výchova. Zákon jasně hovoří o možnosti adopce dítěte samotným jedincem, či manželským párem, nikde však není specifikována možnost adopce dětí registrovanými partnery, což upravuje i §13 zákona o registrovaném partnerství, který říká, že osoby v registrovaném partnerství nejsou oprávněny adoptovat dítě jak z institucionální péče, tak i potomka partnera/partnerky, se kterým/kterou žijí v registrovaném partnerství.

V návaznosti na tento fakt byla Poslanecké sněmovně v letech 2013 a 2014 předložena novela zákona o registrovaném partnerství, která upravuje možnost adopce registrovanými páry. V tomto roce, tedy v roce 2016, byl předložen vládní návrh, který mimo jiné upravuje práva a povinnosti nebiologických rodičů ve větší míře.

Co se týče postoje české společnosti k danému problému, z nejnovějších výzkumů veřejného mínění, které byly provedeny Centrem výzkumu veřejného mínění v roce 2014 a agenturou STEM/MARK v roce 2015 jasně vyplývá, že nadpoloviční většina české veřejnosti je nakloněna k možnosti adopce dítěte partnera/ partnerky.

K druhému výzkumnému cíli této práce se řadily výzkumné otázky zaměřující se na aktéry vystupující na poli novely zákona o registrovaném partnerství, identifikaci rámců a jejich prezentaci za pomoci argumentů daných aktérů.

Na poli daného problému byly identifikovány dva soupeřící rámce - první vnímá adopci potomka partnerem/partnerkou stejného pohlaví jako žádoucí jev, druhý se k této skutečnosti staví odmítavě. Rámec, vnímající adopci stejnopohlavními páry

jakožto patologický jev společnosti, argumentuje převážně tradičními hodnotami a vzorem rodiny muž – žena, kdy je pouze tento model rodiny schopen zajistit biologickou i výchovnou funkci. Za neschůdný problém vnímají chybějící vzor druhého pohlaví, což má dle jejich názoru špatný vliv na psychiku dítěte a jeho duševní rozvoj. Někteří sponzoři tohoto rámce argumentují převážně na politické rovině, kdy se ohrazují argumentem, že při schvalování zákona o registrovaném partnerství bylo přislíbeno, že gay a lesbická komunita již další práva chtít nebude.

Rámec podporující danou skutečnost vychází z hodnot solidarity, rovnosti podmínek a práv pro všechny, bez ohledu na sexuální orientaci, kdy současný právní stav shledává protiústavní a diskriminující. Dále argumentuje tím, že stejnopohlavní páry jsou schopny zajistit dětem stejně dobré zázemí pro jejich rozvoj, což dokazují pomocí mnoha studií, provedených na dané téma. Prosazením této novely zákona chtějí poskytnout stejnopohlavním rodinám, které vychovávají dítě, právní jistotu, kterou do této chvíle stále nemají.

I přes fakt, že na poli dané novely není příliš prostoru k možnému přerámování, jsou vyhlídky pro gay a lesbické páry relativně slibné. Momentálně jsou předloženy k projednání dvě novely, jedna poslanecká a jedna vládní. Mimo to se projednává soudní cestou možnost vyškrtnutí příslušného paragrafu (§13) zákona o registrovaném partnerství a to z důvodu diskriminace. Pokud se nepovede prosadit právo stejnopohlavních párů na osvojování dítěte druhého partnera legislativní cestou v tomto roce, jsou podporovatelé připraveni opět předložit novelu zákona a podniknout veškeré kroky k zrovnoprávnění gayů a leseb nejen v tomto daném problému, ale i kontextu osvojování dětí z institucionální péče, či získání statusu manželství, namísto registrovaného partnerství.

Shrnutí

Tato bakalářská práce se zaměřuje na legalizaci adopce dětí stejnopohlavními páry, kdy tuto skutečnost ošetřují dvě předložené novely zákona o registrovaném partnerství. Poslanecký návrh byl předložen roku 2014 a stále nedošlo k prvnímu čtení, jelikož se Sněmovna neusnesla na zařazení této novely jakožto pevného bodu schůze. Druhá verze novely byla podána v tomto roce formou vládního návrhu.

Tato práce se primárně zaměřuje na rétorické rámce, které spolu soupeří na poli daného problému, k čemuž využívá teorii analýzy rámců, kterou na poli veřejné politiky rozpracovali Rein a Schön. Konkrétně vychází z konceptualizace Morávka a Hejzlarové, kdy obě dvě konceptualizace vycházejí z přehledu o pojmenování a rámování relevantních jevů, který uvádějí právě Rein a Schön.

K určení relevantních soupeřících rámců byla využita obsahová analýza mediálních textů a rychlá analýza aktérů, za pomoci které byli identifikováni aktéři vystupující na poli daného problému.

Použitá literatura

ADAMIČKOVÁ, Nad'a, KÖNIGOVÁ, Marie. *Poslanci přišli se softverzí návrhu o adopci dětí homosexuály*. Novinky.cz [online]. 2014 [cit. 27. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/347561-poslanci-prisli-se-softverzi-navrhu-o-adopci-deti-homosexualy.html>

Charlie [online]. Nedatováno [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.charlie.li/>

CVVM SOÚ AV ČR, V.V.I. *Naše společnost: Postoje veřejnosti k právům homosexuálů*. Červen 2014. [online]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7261/f3/ov140711b.pdf

DOLEJŠ, Jiří. Rozhovor na téma: Legalizace adopce dětí stejnopohlavními páry. Praha. 16. 3. 2016

DUKA, Dominik. *Kázání Missa chrismatis*. [online]. 2016 [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.dominikduka.cz/kazani/missa-chrismatis/>

Gate [online]. Nedatováno [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://www.gejt.cz/>

HASTÍK, Jaroslav. *Vliv politické orientace aktérů na tvorbu politiky zaměstnanosti - reorganizace agendy úřadů práce* [online]. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Pavel Horák [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/52850/fss_m/.

HEJZLAROVA, Eva. *Samoživitelství jako veřejněpolitický problém: vymezení problému různými aktéry a návrh politiky* [online]. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2012, 158 s. Vedoucí disertační práce doc. PhDr. Arnošt Veselý, Ph.D. [cit. 28. 4. 2016]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/105730/>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Vyd. 1, Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7361-040-2

HRUBEŠ, Milan. *Ne základnám: argumenty a jejich rámování* [online]. Brno, 2009 [cit. 15. 4. 2016]. Diplomová práce. Masaryková univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. PhDr. Ondřej Císař. Dostupné z: <http://theses.cz/id/lrar3v/>

Interview ČT24. *Šabatová: Děti homosexuálních párů nemají problémy s okolím*. Česká televize. [online]. 2014 [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1022922-sabatova-deti-homosexualnich-paru-nemaji-problemy-s-okolim>

JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Grada Publishing a.s., 2012, 264 s. ISBN 978-8-247-3679-2

KALVAS, František, VÁNĚ, Jan, ŠTÍPKOVÁ, Martina, KREIDL, Martin. 2012. *Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci* [online]. Sociologický časopis (2012), 48 (1): s. 3-38. [cit. 17. 3. 2016]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/99442ea63836874d8cc54a132363c58004f94245_R%C3%A1mcov%C3%A1n%C3%AD%20a%20nastolov%C3%A1n%C3%AD%20agendy.pdf

KARLÍK, Martin, RAJLICOVÁ, Eva. *Ministr pro lidská práva chce umožnit adopci dětí homosexuálním párům*. Rozhlas.cz. [online]. 2014 [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/ministr-pro-lidska-prava-chce-umoznit-adopci-deti-homosexualnim-parum--1313483

KUPKA, Petr. *Slavný sexuolog Radim Uzel jasně na obhajobu gayů: K nařčení, že roznášejí AIDS a že homosexualita je nemoc...* Parlamentní listy. [online]. 2014. [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/tema/Slavny-sexuolog-Radim-Uzel-jasne-na-obhajobu-gayu-K-narceni-ze-roznaseji-AIDS-a-ze-homosexualita-je-nemoc-330865>

MARKOVÁ, Soňa. Rozhovor na téma: *Legalizace adopce dětí stejnopohlavními páry*. Praha. 12. 4. 2016

Máte slovo. *Mají homosexuální páry adoptovat děti?* Česká televize [online]. 4. 9. 2014. [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo/214411030520024-mate-slovo-s-m-jilkovou/>

MORÁVEK, Jan. *Definování problému v drogové politice: konstrukce nezákonných drog a jejich uživatelů ve vědění expertů* [online]. 2007. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, institut sociologických studií. Disertační práce [cit. 3. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.drogy-info.cz/data/download/91416/393788/file/7_Definov%C3%A1n%C3%AD%20probl%C3%A9mu%20v%20drogov%C3%A9%20politice_ePub.pdf

MORÁVEK, Jan. *Analýza rámců*. In: NEKOLA, Martin, GEISLER, Hana, MOURALOVÁ, Magdaléna. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, s. 105-135. ISBN 978-80-246-1865-4.

Názory a argumenty. *Diskuze na téma možnosti adopce pro homosexuální páry*. ČRo 6 [online]. 2010 [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2010/diskuse-na-tema-moznosti-adopce-pro-homosexualni-p>

Návrh poslanců Radky Maxové, Jana Hamáčka, Jany Pastuchové, Jaroslavy Jermanové, Jany Hnykové, Soni Markové, Jany Černochové, Františka Váchy, Margit Balaščíkové, Martiny Berdychové, Marka Černocho, Radima Holečka, Pavla Ploce, Jiřího Dolejše a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk 320)

NYTROVÁ, Pavlína. Musíme zlepšovat podmínky pro výchovu dětí, a ne s nimi experimentovat. *Parlamentnilisty.cz*, [online]. 2015 [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Nytrova-CSSD-Musime-zlepsovat-podminky-pro-vychovu-deti-a-ne-s-nimi-experimentovat-399473>

OLECKÁ, Ivana., IVANOVÁ, Kateřina. *Případová studie jako výzkumná metoda ve vědách o člověku*. EMI, 2010, roč. II, č. 2, s. 62 - 65. ISSN 1804-1299

PÁNEK, Martin. Rozhovor na téma: Legalizace adopce dětí stejnopohlavními páry. Praha. 15. 3. 2016

Petice proti zákonu adopce dětí pro homosexuály [online]. Nedatováno [cit. 24. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.petice-adopce.cz/vyjadreni-politickych-osobnosti/>

Petrík, Lukáš. Jsou to úchylové. *Homosexuálové by neměli adoptovat děti. Víte, který politik ČSSD to řekl?* Europortal.cz [online]. 2013 [cit. 3. 5. 2016]. Dostupné z: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/10599-jsou-to-uchylove-homosexualove-by-nemeli-adoptovat-deti-vite-ktery-politik-cssd-to-rekl-.aspx>

POKORNÝ, Jakub. *Paggio a spol. chtějí homosexuálům umožnit adopce, ČSSD se ale zdráhá*. iDnes.cz [online]. 2013 [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/adopce-deti-homosexualnimi-pary-dal-domaci.aspx?c=A130515_1928535_domaci_jw

POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: rozhodovací proces jako klíčový aspekt přechodu k rodičovství* [online]. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2019, 246 s. Vedoucí práce Prof. PhDr. Petr Macek, CSc. [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/10743/fss_d/Polaskova_disertace.pdf

POTŮČEK, Martin, PAVLÍK, Marek a kol. *Veřejná politika*. [online]. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Brno 2015. [cit. 8. 5. 2016]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/el/1456/podzim2015/BKV_VPTP/um/50929760/verejna_politika_sazba.pdf?lang=en

Poslanecká sněmovna: *Sněmovní tisk 320: Novela zákona o registrovaném partnerství*. [online]. [cit. 23. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=320>

PROUD. *26 poslanců podpořilo novelu svým podpisem* [online]. 2014 [cit. 8. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.proudem.cz/novinky/150-26-poslancu-podporilo-novelu-svym-podpisem.html>

PROUD. *Po roce svítá naděje* [online]. 2015 [cit. 9. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.proudem.cz/novinky/201-po-roce-svita-nadeje.html>

PROUD. *Pracovní skupiny* [online]. Nedatováno [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.proudem.cz/o-proudu/pracovni-skupiny.htm>

ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Analýza politiky a političtí aktéři: Možnosti a limity aplikace teorií v příkladech*. Vyd. 1. Praha: Slon, 2015, 251 s. ISBN 978-80-7419-187-9.

SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vyd. Brno: Host, 2012, 582 s. ISBN 978-80-7294-585-6.

SCHÖN, Donald, REIN Martin. *Frame Reflection: Toward the Resolution of Intractable Policy Controversies*. New York: Basic Books, 1994. 247 s.

SLOBODA, Zdeněk. Rozhovor na téma: Legalizace adopce dětí stejnopohlavními páry. Praha. 22. 4. 2016

STEM/MARK. *Polovina Čechů by homosexuálům povolila adoptovat dítě jejich registrovaného partnera*. 2015. Dostupné z: <http://www.stemmark.cz/polovina-cechu-by-homosexualum-povolila-adoptovat-dite-jejich-registrovaneho-partnera/>

Strana Zelených. *Volební program část I.: DŮSTOJNÝ ŽIVOT V MODERNÍ SPOLEČNOSTI* [online]. Nedatováno [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.zeleni.cz/program-dustojny-zivot-v-moderni-spolecnosti/>

Strana Zelených. *Vláda musí umožňovat adopci dětí partnera v registrovaném partnerství* [online]. 2015 [cit. 8. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.zeleni.cz/zeleni-vlada-musi-umoznit-adopci-deti-partnera-stejnopohlavniho-paru/>

SRNKA, Vojtěch. *Homosexuálové budou moct adoptovat dítě partnera, navrhuje novela*. Idnes.cz. [online]. 2016 [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z:

http://zpravy.idnes.cz/novela-zakona-o-adopci-deti-partnera-homosexually-fbz-/domaci.aspx?c=A160314_211230_domaci_san

ŠAFAŘÍK, Radan. Rozhovor na téma: *Legalizace adopce dětí stejnopohlavními páry*. Praha. 20. 4. 2016

ŠAŠEK, Petr, TEJKALOVÁ, Alice. *Rámcování tématu státního zadlužování v agendě MF DNES a Práva před volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2010*. Acta Politologica (2013) 5, 2, 187-204. ISSN 1803–8220.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: Pravidla hry*. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TABERY, Paulína. *Nastolování agendy a proces rámování* [online]. Sociologický časopis 03/2009 [cit. 29. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php@disp=teorie&shw=385&lst=108.html>

VESELÝ, A., NEKOLA, M. *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-75-5.

VESELÝ, Arnošt. *Veřejněpolitický a „klasický“ sociálněvědní výzkum: podobnosti a odlišnosti*. In: NEKOLA, Martin. GEISLER, Hana. MOURALOVÁ, Magdaléna. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, s. 12-63. ISBN 978-80-246-1865-4.

VESELÝ, Arnošt. *Vymezení a strukturace problému ve veřejné politice*. Praha: Karolinum, 2009, 262 s. ISBN 978-80-246-1714-5.

VYBÍRAL, Patrik. *Analýza diskurzu vybraných aktérů k zvyšování energetické efektivity v České republice* [online]. Brno, 2015 [cit. 1. 5. 2016]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Filip Černoš Dostupné z: http://is.muni.cz/th/416953/fss_m/.

Womensfund [online]. Nedatováno [cit. 5. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.womensfund.sk/blade/s/1/index.html>

ZACHARIÁŠOVÁ, Lucia. Rozhovor na téma: *Legalizace adopce dětí stejnopohlavními páry*. Praha. 20. 4. 2016

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

Seznam použitých tabulek, schémat a grafů

<i>Tabulka 1: Seznam respondentů</i>	14
<i>Tabulka 2: Počet vydaných relevantních mediálních zpráv v závislosti na roku vydání</i>	17
<i>Tabulka 3: Předpis pro analýzu rétorických rámců ve veřejné politice</i>	20
<i>Tabulka 4: Používaný předpis rámce</i>	20
<i>Tabulka 5: Názor respondentů na práva homosexuálů v oblasti adopce dítěte</i>	34
<i>Tabulka 6: Orientační seznam aktérů</i>	37
<i>Tabulka 7: Finální seznam aktérů</i>	40
<i>Tabulka 8: Soupeřící rámce v tematické oblasti adopce potomka jednoho z registrovaných partnerů druhým</i>	54
Graf 1: Grafické znázornění narativu soupeřících rámců	57
<i>Schéma 1: Legislativní proces projednávání návrhu zákona</i>	28

Přílohy

Příloha č. 1: Použité zkratky

ČSSD – Česká Strana Sociálně Demokratická

JŘPS - Jednací řád Poslanecké sněmovny

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

LGBT – komunita leseb, gayů bisexuálů a transgender osob

ODS – Občanská demokratická strana

OZ – Občanský zákoník

PPZ – Petice proti novele zákon o registrovaném partnerství

PROUD – Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu

ZRP – Zákon o registrovaném partnerství

Příloha č. 2: Medailonky respondentů

Jméno respondenta: Martin Pánek
Politická strana: Svobodní
Datum provedeného rozhovoru: 15. 3. 2016
Typ rozhovoru: face to face
Délka rozhovoru: 16 minut
Místo rozhovoru: Restaurace Kopyto
Postoj k dané problematice: Podporovatel novely zákona

Jméno respondenta: Jiří Dolejš
Politická strana: Komunistická strana Čech a Moravy
Datum provedeného rozhovoru: 16. 3. 2016
Typ rozhovoru: face to face
Délka rozhovoru: 20 minut
Místo rozhovoru: Poslanecká sněmovna ČR
Postoj k dané problematice: Podporovatel novely zákona

Jméno respondentky: Soňa Marková
Politická strana: Komunistická strana Čech a Moravy
Datum provedeného rozhovoru: 12. 4. 2016
Typ rozhovoru: face to face
Délka rozhovoru: 30 minut
Místo rozhovoru: Poslanecká sněmovna ČR
Postoj k dané problematice: Podporovatelka novely zákona

Jméno respondenta: Radan Šafařík
Politická strana: Strana Zelených
Datum provedeného rozhovoru: 20. 4. 2016
Typ rozhovoru: face to face
Délka rozhovoru: 20 minut
Místo rozhovoru: Sídlo Strany Zelených
Postoj k dané problematice: Podporovatel novely zákona

Jméno respondentky: Lucia Zachariášová

Politická strana: Strana Zelených

Další zařazení: Členka Proudů, bývalá vedoucí Genderové odborné sekce

Datum provedeného rozhovoru: 20. 4. 2016

Typ rozhovoru: face to face

Délka rozhovoru: 33 minut

Místo rozhovoru: Café V Lese

Postoj k dané problematice: Podporovatelka novely zákona

Jméno respondentky: Zdeněk Sloboda

Zařazení: Jednatel Proudů, předseda Výboru pro sexuální menšiny rady vlády pro lidská práva, vysokoškolský pedagog

Datum provedeného rozhovoru: 22. 4. 2016

Typ rozhovoru: face to face

Délka rozhovoru: 1h 30 minut

Místo rozhovoru: Kavárna Creperie

Postoj k dané problematice: Podporovatel novely zákona

Příloha č. 3: Ukázka zakódovaného článku

V rámci obsahové analýzy jsem si určila kategorie a podkategorie. Nejdříve jsem přiřazovala výroky k příslušným kategoriím (např. „Argumenty zaměřené na dítě“ a po zakódování článku jsem tyto výroky zařadila do příslušných podkategorií (např. „Nepříznivý vliv na dítě“) – dle toho, zda spadaly do rámců opozice, či podporovatelů. Tyto podkategorie jsem následně ještě roztřídila do dalších podkategorií (např. „Špatná socializace v dětském kolektivu“ až mi vznikli argumentační roviny jednotlivých rámců. Některé argumenty spadají do více kategorií, což ukazuje na propojenost argumentačních rovin jednotlivých rámců.

Vybrané úryvky z novinového článku: Jsou to úchylové. Homosexuálové by neměli adoptovat děti, říká senátor ČSSD

Autor článku: Lukáš Petřík, 16. 5. 2013

(...), „Homosexualismus je něco, co je in, a tak se populističtí politici, toužící po zviditelnění, předhánějí ve vstřícnosti k této úchylce. Křesťanství a judaismus, kořeny naší civilizace, dávno definovaly manželství a jeho funkce. Děti jsou vnímavé, citlivé a někdy i kruté. Nemusím být psycholog, abych dokázal odhadnout vývoj dítěte v homosexuálním prostředí a posměch a šikanu ostatních dětí,“ uvedl pro ParlamentníListy.cz Pavel Lebeda, lékař a senátor zvolený za ČSSD.

(...) Poslanec ODS Pavel Bém je také jasně proti návrhu, ačkoli podporoval registrované partnerství. „Homosexuálové mají možnost registrovaného partnerství, v tom je česká legislativa relativně liberální a já ji v tomto ohledu považuji za správnou. Homosexuálové také mají možnost společně vychovávat děti, pokud jsou jejich vlastní. Adopci v tomto ohledu považuji za extendovanou formu individuálního občanského práva. Na prvním místě je zde právo dítěte na plnohodnotnou rodinu,“ říká pro ParlamentníListy.cz Bém.

(...) „Návrh nepodporuji. Pokud se pamatuji, tak uplatnění požadavku, aby nenásledovaly adopce, bylo součástí podmínky podpory ČSSD zákona o registrovaném partnerství,“ uvedl místopředseda ČSSD a místopředseda Senátu Zdeněk Škromach.

„V žádném případě. Jsem ochoten tolerovat ledacos, ale toto ne. Není znám

psychologický dopad na děti. Můj hlas tento návrh nezíská,“ reagoval místopředseda poslaneckého klubu TOP 09 František Laudát.

Europoslanec ODS Ivo Strejček s adopcí dětí homosexuály zásadně nesouhlasí. „Tento návrh je pouze pokračováním politiky legalizace sňatku homosexuálů. Jsou to nepochopitelné levicové návrhy, které nemají s tolerancí co dočinění,“ dodal Strejček.

(...) Poslanec ODS Walter Bartoš je výrazně proti: „Stát má institucionálně podporovat pouze tradiční rodinu. Pokud homosexuálové spolu žijí, je to jejich soukromá věc, která má být tolerována. Ale mezi tolerováním a institucionální podporou spatřuji velký příkop.“ (...)

Použité kategorie:

- 1) Argumenty zaměřené na dítě.
- 2) Argumenty zaměřené na rodinu.
- 3) Argumenty zaměřené na homosexualitu.
- 4) Argumenty zaměřené na hodnoty a společnost.
- 5) Argumenty zaměřené na právní rámec.
- 6) Argumenty zaměřené na etiku poslanců.